

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΟΥΣ
ΦΟΙΤΗΤΕΣ»**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ :

ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

ΑΜ:

14878

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Μ. ΚΑΜΠΟΥΡΗ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2018

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΟΥΣ
ΦΟΙΤΗΤΕΣ»**

Τίτλος στα Αγγλικά :

**« THE BUSINESS DEXTERITY AND THE INNOVATION IN THE
STUDENT COMMUNITY»**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ : ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

ΑΜ: 14878

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : Μ. ΚΑΜΠΟΥΡΗ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2018

Περίληψη

Η επιχειρηματικότητα καθώς και η καινοτομία, έχουν αναγνωριστεί τα τελευταία χρόνια, ως οι πιο σημαντικοί παράγοντες για την ανάπτυξη μιας οικονομίας καθώς δημιουργούν επιπλέον θέσεις εργασίας .

Επίσης και η εκπαίδευση, παίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, καθώς είναι ο πρωταρχικός παράγοντας του ανθρωπίνου κεφαλαίου, αφού μέσω της εκπαίδευσης , το άτομο, αναπτύσσει τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του, καλλιεργεί και αναπτύσσει τις γνώσεις , τις ικανότητες , τις εμπειρίες , τις αξίες , τις δεξιότητες , έτσι ώστε να μεταβεί ευκολότερα στη σύγχρονη αγορά εργασίας .

Η επιχειρηματικότητα βασίζεται εξ αρχής στην αναστάτωση και στην αποδιοργάνωση της αγοράς (disruption). Κάπου εκεί είτε ξεπηδούν νέες ιδέες, είτε κάποιος επιχειρηματίας διασπά το κατεστημένο.

Η επιχειρηματικότητα , είναι όλες οι επιχειρηματικές δραστηριότητες , που αφορούν την δημιουργία νέων επιχειρήσεων , καθώς επίσης και η ανανέωση των ήδη υφισταμένων , με εισαγωγή νέων καινοτόμων προϊόντων και τεχνολογιών . Η αναζήτηση επιχειρηματικών ευκαιριών, καθώς και η προσπάθεια μετατροπής μιας ιδέας και πρωτοβουλίας, σε πράξη , που επιδιωκόμενο σκοπό έχει την πραγματοποίηση του κέρδους, είναι μια άλλη εκδοχή ορισμού της επιχειρηματικότητας .

Οι νέοι στην Ελλάδα καθώς και σε άλλες χώρες , αναζητώντας εργασία ,εκτός από το μείζον πρόβλημα της ανεργίας, έχουν να αντιμετωπίσουν ένα συνεχώς εξελισσόμενο οικονομικό και εργασιακό περιβάλλον, που απαιτεί νέα προσόντα ικανότητες και δεξιότητες που θα τους κάνουν να ξεχωρίσουν έναντι άλλων , ή θα τους βοηθήσουν στην ίδρυση μιας δικής τους επιχείρησης , όπου θα εφαρμόσουν νέες καινοτόμες ιδέες .

Ο ρόλος λοιπόν της εκπαίδευσης, προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, με στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας και την οικονομική ανάπτυξη, είναι ιδιαίτερα σημαντικός , εφόσον τα καλύτερα εκπαιδευμένα άτομα , δίνουν περισσότερες προοπτικές, για αύξηση της πρωτοβουλίας οικονομικών δράσεων. '

Έτσι βλέπουμε και μια ώθηση της επιχειρηματικής εκπαίδευσης , σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, είτε μέσω διαφόρων ευρωπαϊκών προγραμμάτων είτε μέσω μαθημάτων, σεμιναρίων και διαγωνισμών , που στόχο έχουν την προώθηση και την καλλιέργεια της επιχειρηματικής νοοτροπίας.

Η διαμόρφωση θετικής αντίληψης , έναντι της επιχειρηματικότητας , η παροχή γνώσεων για την έννοια του νεανικού «επιχειρείν», καθώς και η ανάπτυξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και δεξιοτήτων , η σωστή αντιμετώπιση της ανταγωνιστικότητας, η απασχολησιμότητα και η βοήθεια υλοποίησης αυτών των ιδεών , είναι και οι στόχοι που έχουν διάφοροι φορείς στην προσπάθειά τους να ενισχύσουν την επιχειρηματικότητα.

Με την παρούσα εργασία, επιχειρείτε η καταγραφή θεμάτων που αφορούν το πεδίο της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας, καθώς και η συμμετοχή των φοιτητών σε αντίστοιχα προγράμματα, οι στάσεις , οι αντιλήψεις καθώς και οι προθέσεις των νέων .

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	6
ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ.....	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^{ΟΝ}	11
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	11
1.1 Έννοια της επιχειρηματικότητας.....	11
1.2 Τα κίνητρα που ωθούν στην επιχειρηματικότητα.....	14
1.3 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα επιχειρηματικότητας.....	20
1.4 Δείκτες μέτρησης της επιχειρηματικότητας.....	22
1.5 Η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα.....	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^{ΟΝ}	31
ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	31
2.1 Εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα.....	31
2.2 Η δημιουργικότητα μέσα στην εκπαίδευση.....	34
2.3 Μπορεί να διδαχθεί η επιχειρηματικότητα?.....	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^{ΟΝ}	42
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	42
3.1 Η επιχειρηματικότητα ως ξεχωριστό μάθημα.....	42
3.2 Προσέγγιση εκπαιδευτικής διαδικασίας της επιχειρηματικότητας.....	45

3.3 Οι δεξιότητες και ο ρόλος των εκπαιδευτικών.....	56
3.4 Εκπαιδευτικό οικοσύστημα και επιχειρηματικότητα.....	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^{ΟΝ}	63
ΣΥΝΔΕΣΗ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ , ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	63
4.1 Έννοια της αειφόρου Ανάπτυξης.....	63
4.2 Εκπαίδευση κα Αειφόρος Ανάπτυξη.....	64
4.3 Σύνδεση με την αγορά εργασίας.....	68
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	72

Λέξεις κλειδιά

Επιχειρηματικότητα και εκπαίδευση,

Μαθήματα επιχειρηματικότητας

Σεμινάρια επιχειρηματικότητας

Καινοτομία,

Επιχειρηματική εκπαίδευση ,

Δημιουργικότητα,

Συνεργασία,

Δεξιότητες ,

Αξιοποίηση της ευκαιρίας

Επιχειρηματικό σχολείο

Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και επιχειρηματικότητα

Ευρωπαϊκές πολιτικές στην εκπαίδευση και την επιχειρηματικότητα.

Εισαγωγή

Στη παρούσα εργασία , επιχειρείται κατά σειρά, η διατύπωση των προβληματισμών σχετικά με την επιχειρηματικότητα και την συμβολή της στην ανάπτυξη της οικονομίας καθώς και του ρόλου της εκπαίδευσης στην ενίσχυσή της.

Στην αρχή γίνεται μια σύντομη επισκόπηση σύγχρονης βιβλιογραφίας αναφορικά με τα παραπάνω, και αναδεικνύεται η αναγκαιότητα της σύνδεσης της εκπαίδευσης με την επιχειρηματικότητα και την νεανική καινοτομία.

Το ανθρώπινο κεφάλαιο καθώς και η εκπαίδευσή του, είναι στοιχεία που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την επαγγελματική επιλογή και τα επαγγελματικά πρότυπα , σε μια οικονομία, καθώς επίσης και την εργασιακή απόδοση και επιχειρηματική πρόοδο, που εμπερικλείει την αύξηση του επιχειρηματικού κέρδους.

Η εκπαίδευση, αυξάνει τις προσωπικές δεξιότητες, οδηγώντας σε περισσότερες επιχειρηματικές ευκαιρίες και δημιουργεί συνθήκες οικονομικής ανάπτυξης.

Έτσι θα εξετάσουμε επίσης , την ενίσχυση της δημιουργικότητας και της επιχειρηματικότητας μέσω της εκπαίδευσης, την προσέγγιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας , τις δεξιότητες και το ρόλο των εκπαιδευτικών στην επιχειρηματική πρόοδο και καινοτομία.

Τέλος θα εξεταστεί, η σύνδεση της επιχειρηματικότητας των νέων με την αγορά εργασίας .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.

Κεφάλαιο 1^ο

Εννοιολογική ανασκόπηση της επιχειρηματικότητας

1.1 Έννοια της επιχειρηματικότητας

Η έννοια της επιχειρηματικότητας, δεν έχει ακόμη αποδοθεί από ένα και μοναδικό ορισμό κοινώς αποδεκτό, ωστόσο, η επιχειρηματικότητα, αποτελεί νοοτροπία, αλλά και μια πολυδιάστατη έννοια, που αποσκοπεί σε μια προσπάθεια μετατροπής μιας πρωτοβουλίας σε κάποιο αποτέλεσμα, με την εξαγωγή ενός οικονομικού κέρδους.

Οι συνεχείς μεταβολές των αναγκών της κάθε εποχής, αποτυπώνει και με ποικίλους τρόπους τον ορισμό της επιχειρηματικότητας, καθιστώντας όμως σαφές, ότι για αυτή την έννοια του όρου δεν μπορεί να δοθεί ένας και μόνο ορισμός.

Έτσι, πρώτος ο ακαδημαϊκός Alfred Marshall, το 1890 αναγνώρισε την σημασία της επιχειρηματικότητας, αναφέροντας μέσα στο έργο του, «Principles of Economics», ότι η επιχειρηματικότητα αποτελεί την κινητήρια δύναμη της οργάνωσης μεταξύ των παραγόντων της παραγωγικής διαδικασίας (γη, εργασία και κεφάλαιο).

Χαρακτηρίζει την επιχειρηματικότητα ως την κινητήρια δύναμη της οργάνωσης, ως τον παραγωγικό συντελεστή, που θεμελιώνει την οικονομική σκέψη και συνδυάζει τους τρεις συντελεστές για την διαδικασία της παραγωγής.¹

Επίσης, ο πατέρας και θεμελιωτής του Management P Drucker, συνέβαλε σημαντικά στην έννοια της επιχειρηματικότητας, δηλώνοντας ότι η επιχειρηματικότητα δεν είναι ούτε επιστήμη, αλλά ούτε και τέχνη. Είναι η πρακτική στην οποία, η γνώση, αποτελεί το μέσον για την επίτευξη του σκοπού της. Είναι ο τρόπος συμπεριφοράς, παρά το χαρακτηριστικό της προσωπικότητας.²

¹ Welsch H.P. «Entrepreneurship: The Way Ahead Routledge», New York, 2004, σελ. 29

² Drucker F.P., «The Discipline of Innovation», Harvard Business Review on the Innovative Enterprise, H. B. S. Press, Boston Massachusetts, 2003

Ένα σχετικό άρθρο από το Harvard Business School, παρουσιάζει την επιχειρηματικότητα, ως μια διαδικασία δημιουργίας , ή την σύλληψη μιας ευκαιρίας, καθώς και την επιδίωξη της εκμετάλλευσης αυτής της ευκαιρίας, ανεξάρτητα από τον έλεγχο , ή την κατοχή των μέσων προς υλοποίησή της .³

Βάσει οικονομικών και κοινωνιολογικών μελετών, η επιχειρηματικότητα, χαρακτηρίζεται σαν μια ολοκληρωμένη διαδικασία και όχι σαν ένα μετρήσιμο οικονομικό μέγεθος. Έτσι, όταν γίνεται αναφορά στην επιχειρηματικότητα, εννοείται ως «μια δυναμική διαδικασία, όπου τα άτομα προσδιορίζουν συνεχώς τις οικονομικές ευκαιρίες που εμφανίζονται και τις εκμεταλλεύονται πουλώντας αγαθά και υπηρεσίες.»

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, έχουμε την μετατροπή όλων των καινοτόμων ιδεών σε οικονομικές ευκαιρίες , γεγονός που αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της επιχειρηματικότητας⁴ .

Ένας άλλος ορισμός που χρησιμοποιεί ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α) για την επιχειρηματικότητα, είναι ο παρακάτω που λέει ότι: «*οι επιχειρηματίες είναι οι φορείς της αλλαγής και της ανάπτυξης της οικονομίας της αγοράς. Είναι εκείνοι που με την δράση τους , δημιουργούν , διαχέουν και εφαρμόζουν καινοτόμες ιδέες , δεν επιδιώκουν να αξιοποιήσουν μόνο τις οικονομικές ευκαιρίες , αλλά έλκονται από την ανάληψη κινδύνου και αρέσκονται να βλέπουν την επιβεβαίωση του προαισθήματός τους*⁵».

Τέλος, στην επιχειρηματικότητα, μπορούμε να δώσουμε έναν ορισμό ανάλογα με την οπτική , οικονομική ή διοικητική , που ορίζει ο καθένας.

Έτσι, από την οικονομική πλευρά, ο επιχειρηματίας , είναι το άτομο που αναλαμβάνει τον κίνδυνο ,παίρνοντας αποφάσεις, που επηρεάζουν την κατανομή , τον τύπο, την χρήση των αγαθών, των πόρων , ή των επιχειρήσεων.

Από την πλευρά της διοίκησης, οι επιχειρηματίες μπορούν να διακριθούν σε εκείνους που αναζητούν τις ευκαιρίες και σε εκείνους που διοικούν απλά μια επιχείρηση χωρίς να λαμβάνουν επιπλέον ρίσκα.

³ Timmons, J. A. & Spinelli, S., «New Venture Creation: Entrepreneurship for the 21st Century», McGraw-Hill/Irwin, International Edition, 2003, p. 47

⁴ Global Entrepreneurship Monitor , “Executive Report” 2009

⁵ [Http://www.oecd.org/home/](http://www.oecd.org/home/)

Αναφέρετε ότι ο Joseph Alois Schumpeter⁶ ήταν ο πρώτος που ενέταξε την έννοια της καινοτομίας στον ορισμό της επιχειρηματικότητας, θεωρώντας ότι ο σημαντικότερος σκοπός του επιχειρηματία είναι η δημιουργία, αλλά και η απόκριση σε οικονομικά αδιέξοδα.

Κοινή συμφωνία είναι πάντως στην αντίληψη, ότι η επιχειρηματικότητα, περιλαμβάνει τη δημιουργία κάτι καινούριου με αξία, και αφιέρωση απαραίτητου χρόνου και προσπάθειας, με παράλληλη ανάληψη οικονομικών ψυχικών και κοινωνικών κινδύνων.

Αυτό το κάτι καινούριο, θα μπορούσε να είναι ένας νέος οργανισμός, ή η δημιουργία μιας νέας οικονομικής δραστηριότητας μέσω κάποιου υφισταμένου οργανισμού.

Η αξιοποίηση των ευκαιριών και η μετατροπή των ιδεών σε καινοτομία, είναι η νέα οικονομική δραστηριότητα που προκύπτει. Επίσης επισημαίνεται ότι ο ορισμός της επιχειρηματικότητας, θα πρέπει να είναι αρκούντως ευρύς, ώστε να περιλαμβάνει και την πώληση των ευκαιριών σε τρίτους.

Το παράδειγμα της τεχνολογίας και η ανακάλυψη του νέου και του καινοτόμου, υποστηρίζεται, ότι δεν πρέπει να αποτελεί προαπαιτούμενο της επιχειρηματικότητας, καθώς η επιχειρηματικότητα, περιλαμβάνει και τις δραστηριότητες που μετατρέπουν τη νέα τεχνολογία σε νέες εφαρμογές.

Επομένως, η επιχειρηματικότητα μπορεί να οριστεί όπως προείπαμε, η διαδικασία μέσω της οποίας δημιουργούνται νέες ευκαιρίες για την ανακάλυψη, και αξιοποίηση νέων υπηρεσιών και προϊόντων.

Έγκειται βέβαια στις ικανότητες του επιχειρηματία, να διακρίνει και να αξιοποιεί τις παρουσιαζόμενες ευκαιρίες, καθώς και να οργανώνει την οικονομική τους εκμετάλλευση.

Καταλαβαίνουμε με όλα τα παραπάνω, ότι η δημιουργικότητα και η καινοτομία, αποτελούν βασικές έννοιες για την κατανόηση της επιχειρηματικότητας.

Η δημιουργικότητα, μπορεί σε γενικές γραμμές να γίνει κατανοητή ως η ικανότητα να σκέφτεται κάποιος με νέους τρόπους, υλοποιώντας νέες ιδέες.

«Η επιχειρηματικότητα είναι η ικανότητα και προθυμία των ατόμων, από μόνοι τους, ή σε ομάδες, εντός και εκτός υφιστάμενων επιχειρήσεων, να αντιληφθούν και να δημιουργήσουν νέες οικονομικές ευκαιρίες (νέα προϊόντα, νέες μεθόδους παραγωγής, νέα οργανωτικά συστήματα και νέους συνδυασμούς προϊόντος-αγοράς), και να εισαγάγουν τις ιδέες τους στην

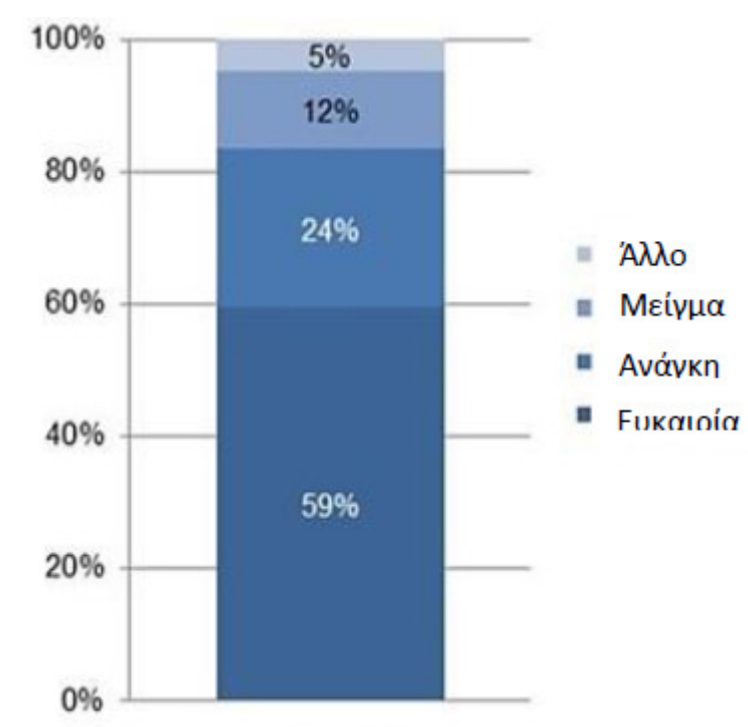
⁶ Joseph Alois Schumpeter ήταν Αυστριακός οικονομολόγος μοραβικής καταγωγής Έγινε γνωστός για τις θεωρίες του περί Καπιταλιστικής Ανάπτυξης και Οικονομικών κύκλων.

αγορά, εν όψει της αβεβαιότητας και άλλων εμποδίων, με τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την τοποθεσία, τη μορφή και τη χρήση των πόρων και των θεσμικών οργάνων». (Papulouaa & Papulab 2015)

1.2 Τα κίνητρα που ωθούν στην επιχειρηματικότητα

Σύμφωνα με το BIS⁷ και μια πρόσφατη μελέτη του με τίτλο “Understanding Motivations for Entrepreneurship”, τα επιχειρηματικά κίνητρα, καθώς και πως αυτά ενισχύουν την πρόοδο του εμπορίου, και της καινοτομίας, αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα:

Κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας, N= 100

Πηγή: Entrepreneurial Motivation Survey, 2015

Τα κίνητρα για ένα start up, μπορούν να γίνουν κατανοητά, αν χρησιμοποιήσουμε την ερώτηση: «στο ξεκίνημα της επιχείρησής σας, θα λέγατε ότι έχετε εμπλακεί σε αυτό το ξεκίνημα για να επωφεληθείτε από μια

⁷ Department for Business Innovation & Skills 2015, (τμήμα που επενδύει στις ανθρώπινες δεξιότητες και την ενίσχυση της καινοτομίας, έχοντας στόχο την βοήθεια των ατόμων, για το ξεκίνημα και την ανάπτυξη μιας νέας επιχείρησης)

επιχειρηματική ευκαιρία, ή επειδή δεν είχατε καλύτερες επιλογές ως προς εργασία?

Οι επιλογές, αντικατοπτρίζουν δύο μεγάλες κατηγορίες της επιχειρηματικότητας όπως αυτή :

1. Να επωφεληθούν από μια επιχειρηματική ευκαιρία.
2. Να είχαν μια θέση εργασίας , αλλά παράλληλα να αναζητούν καλύτερες ευκαιρίες.

Αυτές οι επιλογές, αντανakλούν στην επιχειρηματικότητα ευκαιρίας και ανάγκης και όχι στην επιχειρηματικότητα , που είναι η υλοποίηση μιας καινοτόμου ιδέας , με παράλληλη εφαρμογή της γνώσης.

Επιπλέον , το μείγμα των κινήτρων , υποδηλώνεται από τον συνδυασμό των παραπάνω, ενώ η κατηγορία των λοιπών στο παραπάνω σχήμα, καταγράφει τις απαντήσεις που δεν ταιριάζουν με καμία από τις παραπάνω επιλογές.

Σύμφωνα λοιπόν με το παραπάνω διάγραμμα, το συμπέρασμα που μπορεί να προκύψει , είναι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων που ξεκινούν μια νέα επιχειρηματική ιδέα, το κάνουν λόγω της παρουσίας μιας κερδοφόρας **ευκαιρίας**. (59%)

Το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό της έρευνας, έρχεται σε αντίθεση με το πρώτο , αφού υποστηρίζει ότι τα άτομα στρέφονται σε μια νέα επιχειρηματική ιδέα , λόγω **αναγκαιότητας**. (24%)

Οι άλλες δύο θέσεις , με τα μικρότερα ποσοστά , αφορούν είτε τον συνδυασμό των παραπάνω περιπτώσεων , είτε για διαφόρους άλλους λόγους.

Μετά από τα παραπάνω , κρίνεται απαραίτητο να δοθεί ο ορισμός μιας start up εταιρείας, καθώς και οι δύο λόγοι , αποσκοπούν στο ίδιο αποτέλεσμα , που είναι η ίδρυση μιας τέτοιου τύπου εταιρείας .

Έτσι , ως start up εταιρεία, χαρακτηρίζεται μια οποιαδήποτε επιχειρηματική δραστηριότητα, η οποία έχει τρία βασικά χαρακτηριστικά⁸:

- Είναι νέα ,
- Είναι καινοτόμος και
- Έχει ταχεία ανάπτυξη ή προοπτικές ταχείας ανάπτυξης

⁸ Ορισμός startup επιχείρησης, <http://www.startup.gr/index.php?about=89&id=1119>

Μπορούμε λοιπόν να παρατηρήσουμε από σχήμα που προκύπτει από την έρευνα, ότι υπάρχουν δύο μεγάλες κατηγορίες, κατά τις οποίες μπορούμε να κατηγοριοποιήσουμε τα κίνητρα που ωθούν ένα άτομο στην επιχειρηματικότητα.

Αυτά είναι :

- Η επιχειρηματικότητα ευκαιρίας, που αναφέρεται στην επιχειρηματικότητα που έχει ως κίνητρο κυρίως την αξιοποίηση μιας επιχειρηματικής ευκαιρίας που εντοπίζεται από το άτομο και αξιολογείται στο πλαίσιο του οικονομικού περιβάλλοντός του και η οποία προκρίνεται ικανή είτε να οδηγήσει σε αύξηση του εισοδήματός του, είτε να προσφέρει εργασιακή ανεξαρτησία και
- Η επιχειρηματικότητα ανάγκης, που αναφέρεται στην περίπτωση όπου το άτομο ωθείται στην ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας λόγω έλλειψης άλλων επιλογών εργασίας, δυσαρέσκειας με την υπάρχουσα απασχόληση, φόβου για πιθανή απόλυση βραχυπρόθεσμα με στόχο απλώς τη διατήρηση του εισοδήματός του, το οποίο «απειλείται» με συρρίκνωση⁹.

Αυτοί οι δύο τύποι κινήτρων επιχειρηματικής δραστηριοποίησης, αποτελούν και τους δύο ακραίους πόλους, επειδή όπως έχουμε ήδη αναφέρει, τα επιχειρηματικά κίνητρα των ατόμων, μπορεί να κινούνται ανάμεσα στους παραπάνω δύο πόλους.

Το διάγραμμα που ακολουθεί, αποτυπώνει τον δείκτη επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων για το έτος 2016 σε επιλεγμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως και οι μέσοι όροι, στις τρεις ομάδες χωρών.¹⁰

⁹ Μελέτη IOBE «Η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα 2013-14, Η δυναμική της νεανικής επιχειρηματικότητας», http://iobe.gr/docs/research/RES_02_01012015_REP_GR.pdf, [Ημ. Πρόσβασης 7/8/2015]

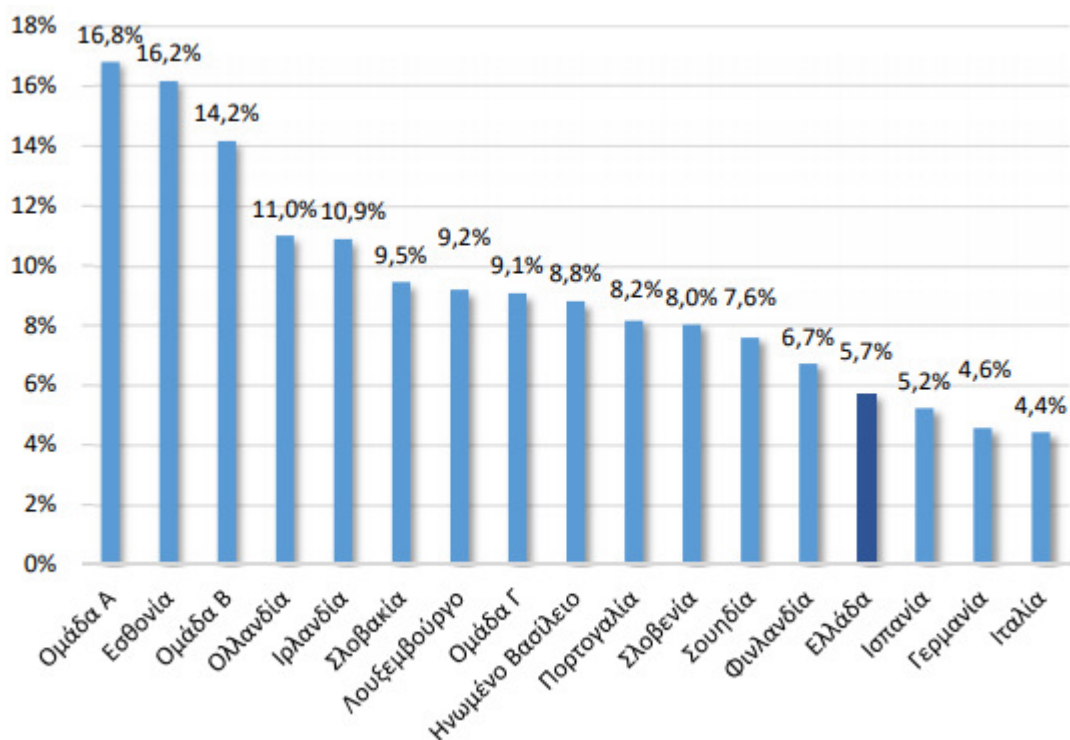
¹⁰ Η ομάδα Α (χώρες χαμηλού κόστους) περιλαμβάνει τις εξής χώρες: Μπουρκίνα Φάσο, Καμερούν, Σενεγάλη, Ινδία, Ιράν, Καζακστάν και Ρωσία. Η ομάδα Β (χώρες βελτίωσης αποτελεσματικότητας) περιλαμβάνει τις εξής χώρες: Αίγυπτος, Μαρόκο, Νότιος Αφρική, Κίνα, Γεωργία, Ινδονησία, Ιορδανία, Λίβανος, Μαλαισία, Σαουδική Αραβία, Ταϊλάνδη, Τουρκία, Αργεντινή, Μπελίζ, Βραζιλία, Χιλή, Κολομβία, Εκουαδόρ, Ελ Σαλβαδόρ, Γουατεμάλα, Παναμάς, Περού, Ουρουγουάη, Πουέρτο Ρίκο, Τζαμάικα, Βουλγαρία, Κροατία, Ουγγαρία, Λετονία, Πολωνία, Σλοβακία και ΠΓΔΜ. Τέλος η ομάδα Γ (χώρες καινοτομίας) περιλαμβάνει τις εξής χώρες: Αυστρία, Κύπρος, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Αυστραλία, Ισραήλ, Χονγκ Κονγκ, Κατάρ, Νότια Κορέα, Ταϊβάν, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Καναδάς, Πουέρτο Ρίκο και Η.Π.Α.

Όπως συμβαίνει με συστηματικό τρόπο όλα τα χρόνια, οι χώρες που ανήκουν στις ομάδες Α και Β που είναι κατά κανόνα χώρες χαμηλότερου βιοτικού επιπέδου παρουσιάζουν και το 2016 υψηλότερα ποσοστά επιχειρηματικής δραστηριοποίησης έναντι των χωρών που ανήκουν στην ομάδα Γ.

Το συγκεκριμένο εύρημα, οφείλεται κυρίως στο ότι σε αυτές τις χώρες η αναζήτηση εργασίας είναι μία δύσκολη υπόθεση, με αποτέλεσμα τα άτομα να ωθούνται στην επιχειρηματικότητα, που συνήθως αφορά στην αυτοαπασχόληση και την μικροεπιχειρηματικότητα, για καθαρά βιοποριστικούς λόγους. Η έλλειψη μεγάλων επιχειρήσεων, οι δυσκολίες εύρεσης εξαρτημένης εργασίας, σε συνδυασμό με τον διευρυνόμενο εργατικό δυναμικό, ωθούν τα άτομα στην «επιχειρηματικότητα ανάγκης» που καταγράφεται έτσι ισχυρή στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.

Στην Ελλάδα το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18-64 ετών που εντάσσεται το 2016 σε αρχικά στάδια επιχειρηματικής δραστηριότητας υποχωρεί σημαντικά στο 5,7% (380 χιλιάδες άτομα) από 6,7% (450 χιλιάδες άτομα) το 2015. Πρόκειται σαφώς για μία από τις χαμηλότερες διαχρονικά επιδόσεις της χώρας, ενώ είναι χαμηλότερη και από το μέσο όρο των χωρών της Ομάδας Γ (2016: 9,1%).

Διάγραμμα 1: ποσοστό ατόμων ηλικίας 18-64 ετών που εμπλέκεται σε επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων ανά χώρα (2016)

Χώρες Α : χαμηλού κόστους, χώρες Β: βελτίωσης αποτελεσματικότητας ,
χώρες Γ: χώρες καινοτομίας.

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων GEM ,

Αξίζει να σημειωθεί ότι από το 2014, όταν ο σχετικός δείκτης άγγιξε οριακά το 8%, καταγράφεται μια συνεχής εξασθένηση του σχετικού δείκτη, γεγονός που συνδέεται με την ενίσχυση της αστάθειας στη χώρα.

Στο εν λόγω διάστημα, οι πολιτικοοικονομικές εξελίξεις είχαν δημιουργήσει ένα νέο οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον, τόσο στο εσωτερικό της χώρας, όσο και σε σχέση με τους εταίρους και πιστωτές, προς τους οποίους και απευθυνθήκαμε για να χρηματοδοτική υποστήριξη.

Ταυτόχρονα, από το καλοκαίρι του 2015 και μετά είχαμε την επιβολή κεφαλαιακών περιορισμών, μοναδική εξέλιξη για τη σύγχρονη οικονομική ιστορία της χώρας. Η υποχώρηση του 2016 θα πρέπει να συνδεθεί ωστόσο και με τις φορολογικές επιβαρύνσεις οι οποίες εντάθηκαν και πίεσαν τη νέα μικρή επιχειρηματικότητα και την έναρξη αυτοαπασχόλησης.

Στην συνέχεια παραθέτουμε έναν πίνακα , με τα κίνητρα για την επιχειρηματικότητα , (ανάγκης και ευκαιρίας) όπως αυτά παρέχονται σε διάφορες χώρες .

Πίνακας 1: κίνητρα έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας ανά χώρα

Χώρας	Επιχειρηματικότητα ανάγκης (% επιχειρηματιών αρχικών σταδίων)	Επιχειρηματικότητα ευκαιρίας για τη βελτίωση του εισοδήματος ή/και οργανωτικής ανεξαρτησίας (% επιχειρηματιών αρχικών σταδίων)
Χώρες Α	30,3	46
Χώρες Β	28,8	42
Βέλγιο	29	43,9
Καναδάς	15,1	66,9
Τσεχία	22,7	60,3
Φινλανδία	17,9	66
Γαλλία	15,7	60,9
Γερμανία	18,7	55,7
Ελλάδα	23,5	35,8
Ιρλανδία	18	43,8
Ισραήλ	17,4	49,2
Ιταλία	18,7	18,4
Ιαπωνία	25	59,6
Κορέα	36,5	51,1
Λουξεμβούργο	5,6	56,6
Ολλανδία	8	67,1
Νορβηγία	4	60,8
Πορτογαλία	21,4	50,7
Πουέρτο Ρίκο	21,5	42,9
Σιγκαπούρη	8,4	68,8
Σλοβενία	24,1	53,4
Ισπανία	29,2	33,2
Ισουηδία	9,7	58,4
Ελβετία	7,5	67,2
Ταϊβάν	28,7	45,8
Τριαντάι & Τομπάκο	11,2	76
Ηνωμένο Βασίλειο	16,1	45,2
ΗΠΑ	21,2	57,4
Χώρες Γ	18,3	53,7
M.O. GEM	24,9	47,2

Πηγή: IOBE , Επεξεργασία στοιχείων GEM.

Ο παραπάνω πίνακας, επιβεβαιώνει το συμπέρασμα, ότι η κατανομή ανάμεσα σε επιχειρηματικότητα ανάγκης και επιχειρηματικότητα ευκαιρίας, συνδέεται στενά με το επίπεδο του κατά κεφαλήν εισοδήματος κάθε χώρας. Όσο υψηλότερο το εισόδημα, τόσο μεγαλύτερο το ποσοστό των νέων επιχειρηματιών που κινητοποιούνται από την επιθυμία αξιοποίησης μιας ευκαιρίας, παρά από την ανάγκη βιοπορισμού.

1.3 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα επιχειρηματικότητας

Όσον αφορά το ξεκίνημα μιας επιχειρηματικής ιδέας , υπάρχουν πολλά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που θα πρέπει κανείς να συνυπολογίσει και να λάβει σοβαρά υπόψη του .

Αυτά είναι :

Πίνακας 2 : πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα επιχειρηματικότητας

Πηγή : Lambing A. Peggy, Kuehl R. Charles, "Entrepreneurship", Upper Saddle River, New Jersey, 2003, p. 30-32

Ας αναλύσουμε ένα προς ένα, τα παραπάνω :

- ❖ **Ανεξαρτησία** : Η ανάγκη για ανεξαρτησία και η ελευθερία όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων αποτελούν ένα από τα κύρια πλεονεκτήματα. Το συναίσθημα του να είσαι «το μοναδικό αφεντικό του εαυτού σου» είναι πολύ ικανοποιητικό για πολλούς επιχειρηματίες.
- ❖ **Πρόκληση ενός startup / αίσθημα της επιτυχίας**: Για ένα μεγάλο ποσοστό επιχειρηματιών, η πρόκληση για το ξεκίνημα μιας επιχειρηματικής ιδέας είναι συναρπαστικό. Η ευκαιρία για ανάπτυξη ενός σχεδίου σε μια κερδοφόρα επιχείρηση προσδίδει ένα υπέρτατο αίσθημα επιτυχίας και ο επιχειρηματίας γνωρίζει ότι έχει αποκλειστικά την ευθύνη της επιτυχημένης αυτής ιδέας.
- ❖ **Οικονομικός έλεγχος**: Επειδή έχει αναφερθεί συχνά ότι οι επιχειρηματίες έχουν οικονομική ανεξαρτησία, μπορεί κάποιος να σχηματίσει την άποψη ότι είναι και πολλοί πλούσιοι. Πολλά από αυτά τα startup δεν επιζητούν μεγάλο κεφάλαιο για να ξεκινήσει η υλοποίησή τους ή οι δυνητικοί επιχειρηματίες δεν αποσκοπούν σε μεγάλα ποσοστά κέρδους, απλά επιθυμούν οι ίδιοι να έχουν τον έλεγχο όσον αφορά τα οικονομικά τους ζητήματα και όχι μονό. Ένα μεγάλο ποσοστό των ανθρώπων αυτών, αρνείται να συμβιβαστεί με την ιδέα ότι «ένα αφεντικό καθορίζει τη ζωή τους» ή ότι μπορεί να βρεθούν εκτεθειμένοι μπροστά σε μια απόλυση μετά από πολλά χρόνια εργασίας στην εταιρία.
- ❖ **Προσωπικές θυσίες**: Ειδικά στα πρώτα στάδια λειτουργίας της επιχείρησης, ο ιδιοκτήτης συχνά εργάζεται εξαιρετικά πολλές ώρες, πιθανόν έξι ή και επτά ημέρες την εβδομάδα. Η έλλειψη χρόνου λοιπόν, έχει άμεσο αντίκτυπο στην οικογένειά του, στη δημιουργικότητά του, ακόμα και στον ίδιο του τον εαυτό. Όλη αυτή η κατάσταση συχνά καταλήγει στην αποξένωση του ατόμου από όλα τα άτομα του κοινωνικού του περιγύρου, καθώς και μεγάλα επίπεδα καθημερινού άγχους.
- ❖ **Βάρος της ευθύνης**: Ο επιχειρηματίας είναι υπεύθυνος για όλα τα ζητήματα που προκύπτουν και πρέπει να είναι σε θέση να αναλάβει εξ ολοκλήρου το βάρος της ευθύνης σε αντίθεση με το αν υπήρχαν κάποιοι συνέταιροι ή απλώς αν εργαζόταν σε κάποια άλλη επιχείρηση. Στις συνεργασίες, ο επιχειρηματίας περιβάλλεται συνήθως από άτομα που βρίσκονται στο ίδιο ιεραρχικό επίπεδο και με τις ίδιες ανησυχίες για το μέλλον της επιχείρησης.
Παρόλα αυτά, ο επιχειρηματίας γνωρίζει ότι βρίσκεται μόνος του στην κορυφή, καθώς σχεδόν όλοι (οι επιχειρηματίες) υποστηρίζουν ότι κανένας δε μπορεί να συμμεριστεί το άγχος τους για το αν θα τα καταφέρουν πραγματικά και πόσο σημαντικό είναι και για τους ίδιους το κεφάλαιο που έχουν διαθέσει στην επιχείρηση.
- ❖ **Μικρό περιθώριο λάθους**: Σε μεγάλες συνεργασίες συχνά η λήψη ορισμένων αποφάσεων, μπορεί να αποδειχθεί ζημιογόνα. Εισάγονται στις αγορές προϊόντα που πολλές φορές δεν είναι κοινών αποδεκτά ή

ανοίγουν μαγαζιά σε μη κερδοφόρες τοποθεσίες. Αναλογίζοντας για παράδειγμα τη EuroDisney, που ιδρύθηκε αυτό το θεματικό πάρκο από τη Walt Disney Company στη Γαλλία. Κατά τη διάρκεια των πρώτων χρόνων λειτουργίας της, επιβαρύνθηκε από τεράστιες απώλειες και παρόλα αυτά είχαν προβλέψει την κερδοφορία της.

Το συμπέρασμα που θα μπορούσαν να προκύψουν από τα παραπάνω, είναι ότι εκτός από τον ορισμό της επιχειρηματικότητας, ούτε στα θετικά και αρνητικά στοιχεία αυτής, υπάρχει συναίνεση. Υπάρχει γενικώς μια προθυμία των εν δυνάμει νέων επιχειρηματιών, να αναλάβουν κινδύνους, στην επιδίωξη μιας ευκαιρίας. Όμως ακόμα και μετά από πολλά χρόνια λειτουργίας μιας επιχείρησης, μια αδυναμία στο management μια λάθος απόφαση, η αδυναμία χαρακτήρα του επιχειρηματία, θα μπορούσαν να οδηγήσουν την επιχείρηση στο τέλος της λειτουργίας της.

1.4 Δείκτες μέτρησης της επιχειρηματικότητας.

Το Global Entrepreneurship Monitor (GEM) αποτελεί ίσως και το μοναδικό ερευνητικό πρόγραμμα παγκοσμίως, το οποίο μελετά την επιχειρηματικότητα σε ετήσια βάση και συγκριτικά για συγκεκριμένες χώρες και περιοχές του πλανήτη.

Η Ελλάδα, για πρώτη φορά συμμετείχε σε αυτό το πρόγραμμα το 2003, όταν έγινε μέτρηση της επιχειρηματικότητας σε διεθνές επίπεδο. Η μελέτη είχε πραγματοποιηθεί από το IOBE και χρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Ανάπτυξης.

Με τον τρόπο που διεξάγετε αυτή η έρευνα, δηλαδή, διαχρονικά και συγκριτικά, έχουμε μια αξιολόγηση της προόδου της κάθε μιας χώρας στον τομέα της επιχειρηματικότητας, καθώς επίσης και στις εναλλακτικές προτάσεις για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας σε εθνικό επίπεδο.

Τα ερωτήματα που θα πρέπει να απαντηθούν ώστε να ικανοποιηθεί ο στόχος το προγράμματος είναι τα παρακάτω¹¹:

- Πως μπορεί να μετρηθεί το επίπεδο επιχειρηματικότητας σε μια χώρα και πως μπορούν να εξηγηθούν οι διαφορές μεταξύ των χωρών?
- Οι ρυθμοί ανάπτυξης της κάθε χώρας, έχουν σχέση με τις διαφορές στην επιχειρηματικότητα της κάθε χώρας?

¹¹ Μελέτη Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης & Αυτοδιοίκησης «Διεθνή μοντέλα μέτρησης της επιχειρηματικότητας και η αξιοποίησή τους για την Ελλάδα», σελ.23, http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/15/2/754.pdf

- Ποια είναι τα εθνικά χαρακτηριστικά που ερμηνεύουν τις διαφορές στο επίπεδο της επιχειρηματικότητας?

Βέβαια , μέσα από την έρευνα, σκιαγραφείται παράλληλα και το προφίλ του σύγχρονου επιχειρηματία στην κάθε εξεταζόμενη χώρα.

Επίσης, η έρευνα , επικεντρώνεται σε τρία βασικά γνωρίσματα:

- Στο να εξηγήσει γιατί κάποιες οικονομίες έχουν ταχύτερη ανάπτυξη σε σχέση με κάποιες άλλες .
- Υποθέτει ότι όλες οι οικονομικές διαδικασίες γίνονται σε ένα σχετικά σταθερό πολιτικό , κοινωνικά και ιστορικό περιβάλλον,
- Και επίσης λαμβάνει υπόψη της δύο μηχανισμούς , και την λειτουργία αυτών στην κάθε εξεταζόμενη χώρα.

Ο πρώτος μηχανισμός που παίζει ρόλο στις απαντήσεις της έρευνας , είναι ο ρόλος των μεγάλων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη χώρα , και στο εξωτερικό εμπόριο. Αυτό γίνεται διότι όταν οι επιχειρήσεις επεκτείνονται σε νέες αγορές, δημιουργούν αύξηση για αγαθά και υπηρεσίες , με συνέπεια να σηματοδοτούνται και νέες ευκαιρίες στην εγχώρια αγορά για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις.

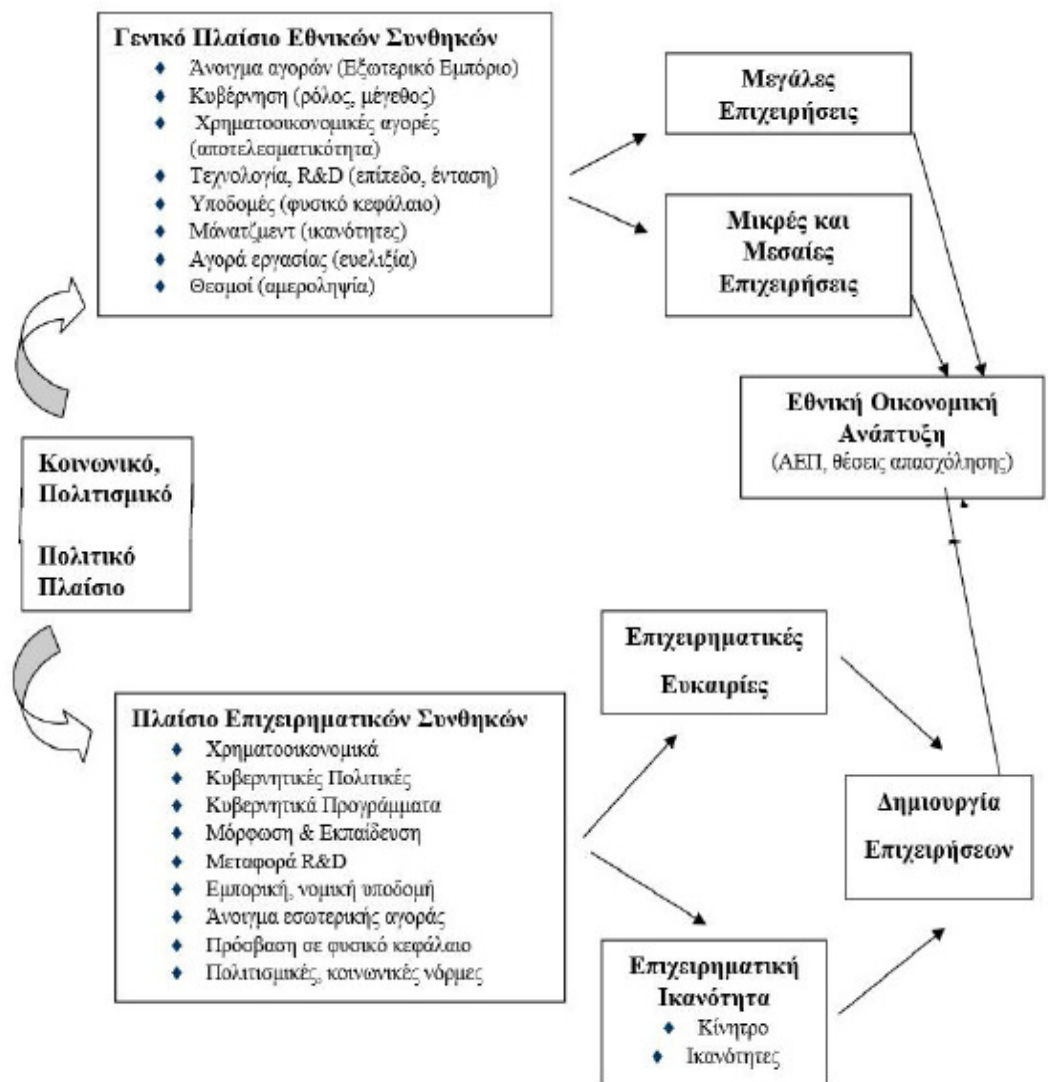
Ο δεύτερος μηχανισμός, δίνει έμφαση στον ρόλο της δημιουργίας και ανάπτυξης νέων επιχειρήσεων .

Από όλα τα παραπάνω, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η επιχειρηματικότητα, εμφανίζεται περισσότερο σε δυναμικά εξελισσόμενες αγορές , επειδή εκεί επιτάσσεται η ευελιξία, η δημιουργικότητα και η καινοτομία.

Το σημαντικό στοιχείο της έρευνας για επιχειρηματικότητα, με το μοντέλο GEM , είναι ότι συσχετίζει την επιχειρηματικότητα με την οικονομική ανάπτυξη της εκάστοτε εξεταζόμενης χώρας, και για αυτό το λόγο , οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα, επιδρούν σε πολύ μεγάλο βαθμό και στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της χώρας.

Ακολουθεί ένας πίνακας, που αναφέρει το θεωρητικό υπόδειγμα του GEM.

Πίνακας 3 : θεωρητικό υπόδειγμα του GEM

Πηγή: Παγκόσμια Έκθεση Επιχειρηματικού Παρατηρητηρίου 2013 (*Global Entrepreneurship Monitor*)

1.5 Η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Δείκτη Επιχειρηματικότητας (Global Entrepreneurship Index)¹², η Ελλάδα κατέχει την 47^η θέση ανάμεσα σε 130 χώρες. Παρόλο που στην χώρα μας η αυτοαπασχόληση ως μορφή εργασίας, αποτελούσε παραδοσιακά μια συχνή επιλογή απασχόλησης, η επιχειρηματικότητα, δεν εξελίχθηκε σε συνάρτηση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης. Ιδιαίτερα δε, σε επίπεδο καινοτομίας και νέων επιχειρησιακών μορφών, έχουμε σοβαρές αδυναμίες ως χώρα.

Δεν έχει δημιουργηθεί στη χώρα μας ένα εθνικό σύστημα καινοτομικής επιχειρηματικής δράσης, διότι υπάρχει έλλειψη μιας συνεργατικής επιχειρηματικής κουλτούρας, καθώς επίσης και μια «κοντόφθαλμη» λογική των επιχειρηματιών και των επενδυτών.

Σε πρόσφατη έρευνα που έγινε σχετικά με την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα, διαπιστώνεται ότι οι επιχειρηματίες, έχουν αρνητική στάση απέναντι στο εγχώριο επιχειρηματικό περιβάλλον, το οποίο θεωρείται εξαιρετικά δυσμενές για την προώθηση της επιχειρηματικότητας. Αποτέλεσμα αυτού είναι να μειωθεί ο αριθμός των μικρομεσαίων επιχειρήσεων κατά 68.000 το 2013 σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Επίσης, ανάμεσα στις 34 χώρες της έρευνας, η Ελλάδα, κατατάσσεται τελευταία, στις θετικές απόψεις των επιχειρηματιών, σε σχέση με τις εφαρμοζόμενες πολιτικές λόγω της οικονομικής κρίσης.

Εκτός από αυτό, οι αιτίες της αρνητικής στάσεις των Ελλήνων, εντοπίζονται στα πεδία της ανεπάρκειας των κεφαλαιακών πόρων, στα επίπεδα του φόρου εισοδήματος, καθώς και του ανύπαρκτου υποστηρικτικού περιβάλλοντος της επιχειρηματικότητας.

Ένα άλλο βασικό χαρακτηριστικό της μη επιχειρηματικής δράσης στην Ελλάδα, είναι το γεγονός ότι υπάρχει μεγάλος φόβος αποτυχίας, εκφρασμένος κυρίως από τους νέους επιχειρηματίες, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό νέων επιχειρήσεων, αποσκοπούν στον τελικό καταναλωτή, λόγω ανεπάρκειας δικτύωσης μεταξύ των μεγαλύτερων επιχειρήσεων.

Οι εγγενείς αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας καθώς και της βιομηχανικής διάρθρωσης, οι ανεπάρκειες του ρυθμιστικού, του κανονιστικού και του

¹² Το GEL είναι ένας ετήσιος δείκτης, μετρήματος των οικοσυστημάτων της επιχειρηματικότητας σε κάθε χώρα. Στην συνέχεια, κατατάσσει την απόδοση της χώρας αυτής έναντι των άλλων. Έτσι, έχουμε μια εικόνα για την επιχειρηματικότητα μέσα στην χώρα καθώς και πως αυτή αποδίδει στο διεθνές πλαίσιο.

νομικού πλαισίου, καθώς και η έλλειψη υποστηρικτικών δομών , καθιστούν την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, εξαιρετικά δυσχερή, ιδιαίτερα σε όρους καινοτομίας.

Επίσης, οι επιδράσεις της οικονομικής κρίσης σε συνδυασμό με όλα τα χαρακτηριστικά που αναφέραμε , δυσχεραίνουν περαιτέρω την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δράσης στην Ελλάδα.

Η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα , χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα γνωρίσματα, σε συνάρτηση με την διάρθρωση της εγχώριας οικονομίας , θέτοντας προκλήσεις και επιδεικνύοντας **τις τάσεις για την αναγκαιότητα της επιχειρηματικής εκπαίδευσης , ιδιαίτερα σε τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό επίπεδο.**

Η αδυναμία του ελληνικού παραγωγικού συστήματος να εκμεταλλευτεί τα αποτελέσματα της επιστημονικής έρευνας, είναι ένα από αυτά τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που εμποδίζουν την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα . Επίσης, το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων , οι χαμηλοί ρυθμοί μετατροπής σε τεχνολογικούς όρους, και οι ανεπάρκειες στις διαχειριστικές και διοικητικές διαδικασίες, καθώς επίσης, και η περιορισμένη χρήση της τεχνολογίας, η φθηνή εργασία , είναι κάποια ακόμη χαρακτηριστικά γνωρίσματα της χώρας μας.

Επιπλέον η περιορισμένη ικανότητα των επιχειρήσεων να βελτιώσουν την ανταγωνιστική τους θέση , μέσω ανάλογων δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης, καθώς και η ανικανότητα εκμετάλλευσης της εξωγενούς τεχνολογίας , έχει ως αποτέλεσμα την εξαιρετικά χαμηλή καινοτομική αποδοτικότητα, τουλάχιστον σε σχέση με τις ευρωπαϊκές χώρες.

Όλες οι έρευνες αποδεικνύουν ότι τα τελευταία χρόνια υπάρχει περιορισμένο επιχειρηματικό «βάθος» της επιχειρηματικής δραστηριότητας, με κυριαρχία των επιχειρηματιών «εξ ανάγκης» . Επίσης, υπάρχει μια αδύναμη μορφή εκμετάλλευσης επιχειρηματικών ευκαιριών έντασης γνώσης , που απαιτούν επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη.

Η επιχειρηματικότητα ωστόσο, ευδοκίμει σε οικοσυστήματα στα οποία πολλαπλά ενδιαφερόμενα μέρη παίζουν βασικούς ρόλους . Τα ακαδημαϊκά ιδρύματα π.χ. παίζουν κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση της νοοτροπίας των νέων, των δεξιοτήτων και των συμπεριφορών τους.

Ωστόσο, οι δρώντες έξω από τα εκπαιδευτικά συστήματα, διαδραματίζουν και αυτοί έναν όλο και πιο κρίσιμο ρόλο, συνεργαζόμενοι επίσημα ή ανεπίσημα με διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα, γεγονός που απαιτεί συνέργειες πολλών ενδιαφερομένων. Πρώτα απ' όλα, η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα απαιτεί στενή συνεργασία μεταξύ της πανεπιστημιακής κοινότητας και των επιχειρήσεων.

Οι Εταιρείες και οι Επιχειρηματίες παίζουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση της επιχειρηματικής εκπαίδευσης με την παροχή γνώσεων, εμπειρογνωμοσύνης, καθοδήγησης, κοινωνικής μέριμνας και οικονομικής στήριξης.

Επιπλέον, οι επιχειρήσεις, με την επιχειρηματική τους κουλτούρα, συμβάλλουν άμεσα στη διαδικασία της Επιχειρηματικής Εκπαίδευσης, παρέχοντας στους εργαζόμενους την ευκαιρία να καλλιεργούν τις επιχειρηματικές δεξιότητες και ικανότητές τους στην εργασία.

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής σε διεθνές, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο παίζουν επίσης σπουδαίο ρόλο, καθορίζοντας τα νομικά και φορολογικά πλαίσια για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας και την κάλυψη των κενών της αγοράς.

Τα Ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης διαδραματίζουν και αυτά καθοριστικό ρόλο ως διανοητικοί κόμβοι σε επιχειρηματικά οικοσυστήματα εξυπηρετώντας ως εκκολλαπτήρια την καινοτομία και την έρευνα, και ως εστιακά σημεία για τη συνεργασία μεταξύ ερευνητών, φοιτητών, καθηγητών, εταιρειών και επιχειρηματιών.

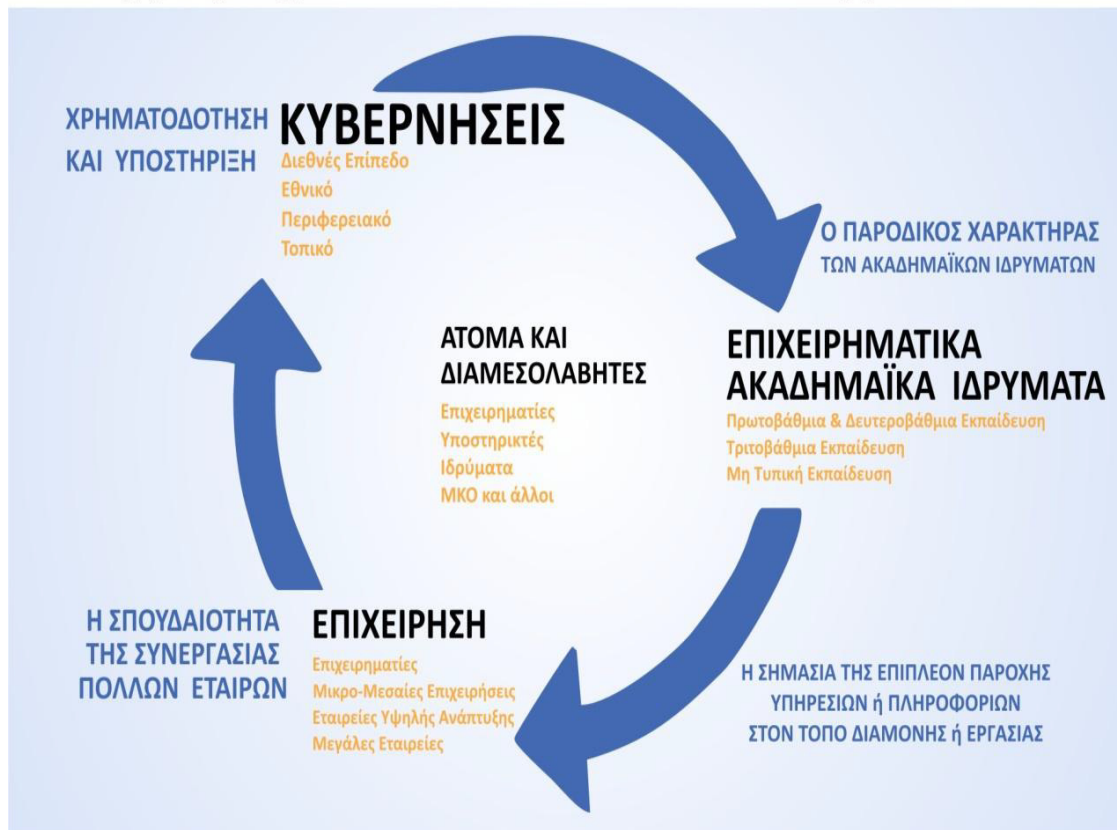
Ιδρύματα, ΜΚΟ και άλλες Οργανώσεις μπορούν να διαδραματίσουν σημαντική διευκόλυνση ή ενδιάμεσους ρόλους, βοηθώντας συχνά να συνδεθούν τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Οι σημαντικότεροι όμως είναι οι υποστηρικτές (*επιχειρηματίες, εκπαιδευτές, εκπαιδευτικοί ή μαθητές*) που αξιοποιούν το κοινωνικό τους κεφάλαιο και χρησιμεύουν ως καταλύτες οικοδόμησης του επιχειρηματικού οικοσυστήματος.

Το παρακάτω διάγραμμα αποτυπώνει το επιχειρηματικό οικοσύστημα , και πως αυτό βοηθάει την επιχειρηματικότητα .

Διάγραμμα 2 : επιχειρηματικό οικοσύστημα

Επιχειρηματικό Οικοσύστημα

Πηγή : World Economic Forum (2015 :16)

Ανακεφαλαιώνοντας , καταλήγουμε στο συμπέρασμα , ότι η επιχειρηματικότητα προσδιορίζεται ως η ικανότητα του ατόμου ή της ομάδας ατόμων, να μετατρέψει μια ιδέα σε δράση (προϊόν ή υπηρεσία). Η επιχειρηματικότητα αποτελεί, σύμφωνα με την ΕΕ έναν από τους σημαντικότερους τομείς εστίασης ώστε να επανέλθει η ανάπτυξη και να διατηρηθεί η κοινωνική συνοχή.

Προς αυτό το στόχο, διάφορες δράσεις, πολιτικές και πρωτοβουλίες επικεντρώνονται στην ανάπτυξη της επιχειρηματικής κουλτούρας, στην ενίσχυση των επιχειρηματικών δεξιοτήτων, στην ανάδειξη της επιχειρηματικής σταδιοδρομίας ως εξέχουσας επιλογής για τους νέους λόγω της κοινωνικής προσφοράς, αλλά και στη διευκόλυνση των νέων και υφιστάμενων, κυρίως μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τόσο ρυθμιστικά όσο και οικονομικά, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να καινοτομούν.

Για την επίτευξη των παραπάνω, πρώτο στάδιο, αποτελεί η επιχειρηματική εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα, από το δημοτικό ως και τα πανεπιστήμια.

Σημαντικό είναι να τονιστεί, ότι η ΕΕ προσεγγίζει την επιχειρηματική εκπαίδευση όχι μόνο ως παροχή γνώσεων με τυπική μορφή, αλλά εστιάζει στη βιωματική εκπαίδευση και τη δημιουργία διαύλων επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και του επιχειρηματικού κόσμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

**ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Κεφάλαιο 2^ο

Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας μέσω της εκπαίδευσης

2.1 Εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα

Όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω , το εκπαιδευτικό σύστημα μιας χώρας είναι αυτό που παρέχει εκείνες τις αναγκαίες συνθήκες για την συνειδητοποίηση των διαθέσιμων επαγγελματικών επιλογών , με το να εξοπλίζει τα άτομα, με γνωστικά εργαλεία , απαραίτητα για την ανάπτυξη διαφόρων επαγγελματικών δράσεων .

Άρα η επιχειρηματική εκπαίδευση αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα , προώθησης της επιχειρηματικότητας. Ωστόσο , υπάρχει διχογνωμία , σχετικά με το βαθμό που οι επιχειρηματικές δεξιότητες , μπορούν να διδαχθούν , εφαρμόζονται διάφορα επιχειρηματικά εκπαιδευτικά προγράμματα, που σε συνάρτηση με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις δεξιότητες που μπορεί να έχει ένα άτομο , προσπαθούν να ολοκληρώσουν το επιχειρηματικό πνεύμα .

Η επιχειρηματική εκπαίδευση σε αντίθεση με τη γνωστική (συμπεριφοριστική) εκπαίδευση φαίνεται σε μεγάλο βαθμό να βασίζεται στις εμπειρίες. Οι εμπειρίες έχουν τόσο συναισθηματική όσο και βουλητική διάσταση, με την πρώτη να σχετίζεται με τα κίνητρα, τα συναισθήματα και τις επιθυμίες στην αναπτυξιακή διαδικασία και την τελευταία να δημιουργεί ουσιαστική μάθηση (Gibb, 2000).

Οι μέθοδοι, για αυτήν την προώθηση που περιλαμβάνει την οργάνωση ευέλικτων μαθησιακών καταστάσεων όπου οι μαθητές επηρεάζουν την κατασκευή του περιεχομένου, είναι σημαντικές. Οι δάσκαλοι μετακινούνται από το να είναι εμπειρογνώμονες του θέματος σε διεπιστημονικούς διαμεσολαβητές και η αξιολόγηση κινείται προς τα μαθησιακά αποτελέσματα με μεθόδους ποιοτικές, υποστηρικτικές και βασιζόμενες στη διαδικασία.

Τα πρότζεκτ, που επιτρέπουν στους μαθητές να συνεργαστούν με την περιβάλλουσα κοινωνία σε αυθεντικά προβλήματα και προκλήσεις και που δημιουργούν αξία για κάποιον έξω από το σχολείο, περιλαμβάνουν –μαζί με τη μάθηση που βασίζεται στον προβληματισμό (problem-based learning)- τη μάθηση μέσω δραστηριοτήτων, πρακτικής εργασίας και πλοκής ιστοριών.

Διαφορετικές έτοιμες έννοιες, όπως η αγροτική επιχειρηματικότητα μέσω της ενεργούς μάθησης, και διαγωνισμοί θεωρούνται ως μέθοδοι για τους μαθητές να μάθουν επιχειρηματικά.

Η επιχειρηματική εκπαίδευση μπορεί να βοηθήσει στη βελτίωση της γενικής εκπαίδευσης μέσω της έμφυτης ικανότητάς της να προωθήσει την ανάπτυξη των μη γνωστικών δεξιοτήτων, που οδηγούν -ίσως περισσότερο από τις γνωστικές ικανότητες- στην αυξημένη ακαδημαϊκή επίδοση.

Η νεανική επιχειρηματικότητα , αποτελεί μια ειδικότερη μορφή της σύγχρονης επιχειρηματικότητας , καθώς και ένα από τους σημαντικότερους στόχους της σύγχρονης πολιτικής.

Αυτό συμβαίνει , διότι η δημιουργία θέσεων εργασίας μέσω της αυτοαπασχόλησης, της ανάπτυξης του συμμετοχικού αισθήματος στους νέους, καθώς και της εμφύσησης επιχειρηματικών δεξιοτήτων , είναι χρήσιμες και ιδιαίτερα σημαντικές για την προώθηση της καινοτομίας .

Η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα, συντελείται σε όλα τα επίπεδα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ενώ συνεχίζεται και μετά την ολοκλήρωσή της , μέσα στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης.

Σε κάθε εκπαιδευτικό επίπεδα, στην πρωτοβάθμια , στην δευτεροβάθμια , καθώς και στην ανώτερη εκπαίδευση, αντιστοιχούν και διαφορετικά εκπαιδευτικά προγράμματα , με εναλλακτικό αντικείμενο.

Έτσι , στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση , ο βασικός στόχος της επιχειρηματικής εκπαίδευσης, είναι η συνειδητοποίηση της επιχειρηματικής επιλογής , ως επαγγελματικής. Επίσης και η γνώση για τον ρόλο που παίζει η επιχειρηματικότητα στον οικονομικό κύκλο , δίνοντας έτσι την βάση για την επαγγελματική επιλογή.

Στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ο στόχος της επιχειρηματικής εκπαίδευσης , είναι η εμφύσηση συγκεκριμένων επιχειρηματικών δεξιοτήτων , και αντίστοιχης κινητοποίησης , μέσω συγκεκριμένων δράσεων .

Τέλος στην ανώτερη εκπαίδευση, παρέχεται πλέον η κατάλληλη και εξειδικευμένη , επιστημονική γνώση, με παράλληλη ανάπτυξη των επαγγελματικών δεξιοτήτων , που έχουν ήδη αποκτηθεί στο προηγούμενο χρονικό διάστημα.

Η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα, πρέπει πάντα να βασίζεται στην ανάπτυξη της έννοιας της πολυπλοκότητας , για την εφαρμογή των αποκτηθέντων επιχειρηματικών δεξιοτήτων , σε πρακτικό επίπεδο.

Υποστηρίζεται δε, ότι στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση , πρέπει να δίνεται έμφαση, στην αντίληψη των επιχειρηματικών ευκαιριών στα πρώτα τρία χρόνια , ενώ στα υπόλοιπα τρία, στην διδασκαλία συγκεκριμένων διαχειριστικών ικανοτήτων και επιχειρηματικών δεξιοτήτων ¹³.

¹³ Mulder , 1997

Με όλα τα παραπάνω, θα μπορεί κάποιος να συμπεράνει, ότι ένα σημαντικό στοιχείο, στην επιχειρηματική εκπαίδευση, ίσως και το σημαντικότερο, είναι ο χρόνος στον οποίο παρέχεται. Θα πρέπει να ξεκινάει σε μικρή ηλικία, ώστε να καθίσταται αποτελεσματική και να πλαισιώνει συνάμα και την πρακτική κατάρτιση, που δίνεται στο ανώτερο επίπεδο της εκπαίδευσης.

Άρα η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα, βασίζεται σε δύο κεντρικούς πυλώνες, οι οποίοι συμβαδίζουν με την χρονική ανάπτυξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Αυτοί οι πυλώνες είναι :

Η ευαισθητοποίηση και

η ετοιμότητα.

Μέσω αυτών των πυλώνων, συνιστώνται διαφορετικά είδη μάθησης:

Το να εκπαιδευτούμε πώς να μαθαίνουμε

Το να εκπαιδευτούμε πώς να ενεργούμε

Το να εκπαιδευτούμε πώς να ζούμε με τους άλλους

Το να εκπαιδευτούμε πώς να υπάρχουμε.

Κάθε μάθηση, που είναι καλά οργανωμένη, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της, όλα τα παραπάνω. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η εκπαίδευση, θα παρέχει σφαιρική εμπειρία για τη ζωή, η οποία οφείλει να έχει τόσο γνωστικό όσο και πρακτικό χαρακτήρα, να εστιάζεται τόσο στο άτομο όσο και στην κοινωνία και να δίνει έμφαση στην ολοκλήρωση των ατόμων, δηλαδή στην εκπαίδευση που μαθαίνει στον άνθρωπο πώς να υπάρχει ως ολοκληρωμένη προσωπικότητα και πώς να μαθαίνει συνεχώς.

Με αυτόν τον τρόπο «ο άνθρωπος θα είναι σε θέση να διευρύνει τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις στάσεις του απέναντι στη ζωή και να προσαρμόζεται σε συνεχώς μεταβαλλόμενα, πολύπλοκα και αλληλεξαρτώμενα περιβάλλοντα» (UNESCO:126).

Από τον Sinlarat (2002) αντιπροτείνεται ότι θα πρέπει να διδάσκεται :

Το να μάθουμε πώς να μαθαίνουμε κριτικά.

Το να μάθουμε πώς να ενεργούμε δημιουργικά.

Το να μάθουμε πώς να ζούμε με τους άλλους επικοινωνητικά.

Το να μάθουμε πώς να υπάρχουμε με σοφία.

Άρα κατά τον Sinlarat η εκπαιδευτική διαδικασία , πρώτα από όλα , χρειάζεται να θέσει νέους στόχους για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας, ούτως ώστε η εκπαίδευση να έχει πραγματική επίδραση στην κοινωνία.

2.2 Η δημιουργικότητα μέσα στην εκπαίδευση

Δημιουργικότητα είναι αυτό που συμβαίνει όταν ένα άτομο παράγει κάτι που είναι πρωτότυπο-νεωτερικό, καθώς και κατάλληλο, παραγωγικό με τη δυνατότητα άσκησης επιρροής. Αυτά τα κριτήρια αποτελούν διαφορετικά επίπεδα στην ιεραρχία της δημιουργικότητας με την πρωτοτυπία να αποτελεί το χαμηλότερο επίπεδο και την επιρροή το υψηλότερο επίπεδο της δημιουργικότητας.

Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, μια ιδέα που είναι πρωτότυπη, παραγωγική και ασκεί επιρροή είναι πιο δημιουργική από μια ιδέα που είναι μόνο πρωτότυπη και παραγωγική. Η πρωτοτυπία, συνώνυμο της καινοτομίας, είναι το χαρακτηριστικό που έρχεται αμέσως στο μυαλό μας, αν ζητηθεί να ορίσουμε τη δημιουργικότητα.

Ωστόσο, η πρωτοτυπία, δεν είναι η μόνη ιδιότητα της δημιουργικότητας. Για να επιτευχθεί το υψηλότερο επίπεδο στην ιεραρχία δημιουργικότητας, το προϊόν (ή η διαδικασία, ιδέα, λύση) θα πρέπει να είναι πρωτότυπο και κατάλληλο, αλλά και να οδηγεί στην παραγωγή περισσότερων νέων και κατάλληλων προϊόντων, ιδεών, διαδικασιών κλπ.

Αν κάτι φθάσει στο υψηλότερο επίπεδο της δημιουργικότητας, θα μπορεί να ασκήσει επίσης μεγάλη επιρροή, πράγμα που σημαίνει ότι θα διαμορφώσει τον τρόπο που οι άνθρωποι σκέφτονται ή δρουν.

Η δημιουργικότητα μπορεί επίσης να οριστεί ως η διαδικασία με την οποία οι ιδέες δημιουργούνται, συνδέονται και μετατρέπονται σε προϊόντα ή και διαδικασίες που διαθέτουν αξία. Με άλλα λόγια, η δημιουργικότητα είναι η χρήση των ιδεών για την παραγωγή νέων ιδεών.

Σε αυτή την εννοιολογική διάσταση θα πρέπει να επισημανθεί ότι η δημιουργικότητα δεν είναι ταυτόσημη με την καινοτομία. Η πρωτοτυπία σημαίνει τη δημιουργία νέων πραγμάτων από το μηδέν ή μέσω αναδιατύπωσης υφιστάμενων γνώσεων.

Αντίθετα, η έννοια της καινοτομίας έχει διευρυνθεί πέρα από λειτουργικές, επιστημονικές ή τεχνολογικές προσεγγίσεις, ώστε να περιλαμβάνει επίσης τις αισθητικές ή καλλιτεχνικές αλλαγές.

Η δημιουργικότητα, μπορεί να προκαλέσει οικονομική ανάπτυξη . Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύεται η δημιουργικότητα, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι, εξ' ορισμού, είναι ένα βασικό στοιχείο για τον καθορισμό του πεδίου εφαρμογής των δημιουργικών βιομηχανιών και της δημιουργικής οικονομίας.

Η σοβαρή οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση, θεωρούνταν μέχρι πρόσφατα ότι θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί με μία οικονομία βασισμένη στη γνώση.

Ωστόσο, υπάρχει μια αυξανόμενη πεποίθηση ότι η κρίση δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί χωρίς την υποστήριξη της λεγόμενης δημιουργικής οικονομίας. Ο όρος αυτός χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 2001 από τον Howkins. Ο Howkins¹⁴ ήταν ο πρώτος που ανέδειξε τη δημιουργικότητα ως κινητήρια δύναμη της οικονομικής ανάπτυξης.

Η δημιουργικότητα πρέπει να θεωρηθεί ως κάτι πολύ περισσότερο από τη μετατροπή ή την προσθήκη αξίας στα προϊόντα, μια ζωτικής σημασίας αναγκαιότητα, ένα συστατικό μιας βιώσιμης οικονομίας, που διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των μελλοντικών κοινωνιών.

Από οικονομικής απόψεως, μια σχέση μεταξύ της δημιουργικότητας και της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης δεν είναι εμφανής, ιδιαίτερα ο βαθμός στον οποίο η δημιουργικότητα συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη. Σε αυτή την περίπτωση, είναι σημαντικό να μετρηθούν όχι μόνο τα οικονομικά αποτελέσματα της δημιουργικότητας, αλλά και ο κύκλος της δημιουργικής δραστηριότητας μέσα από την αλληλεπίδραση των τεσσάρων μορφών του κεφαλαίου – κοινωνικού, πολιτιστικού, ανθρώπινου, και θεσμικού - ως καθοριστικών παραγόντων της ανάπτυξης της δημιουργικότητας.

Στον πίνακα που ακολουθεί, ο οποίος έχει βασιστεί σε υφιστάμενους δείκτες , προτείνοντας έξι πυλώνες της δημιουργικότητας, (*ανθρώπινο κεφάλαιο, εκπαίδευση, τεχνολογία ,καινοτομία , θεσμικό περιβάλλον και χρηματοδότηση, το κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον , τη διαφάνεια και την ποικιλομορφία, καθώς επίσης και την απασχόληση*), παρουσιάζονται οι διαστάσεις δεικτών της δημιουργικότητας, και οι διαστάσεις στις οποίες εστιάζουν .

Πίνακας 4 : διαστάσεις δεικτών δημιουργικότητας .

¹⁴ Πρόεδρος του ερευνητικού κέντρου John Howkins για την Δημιουργική Οικονομία , που ξεκίνησε από την Δημοτική κυβέρνηση της Σαγκάης στη Σχολή Δημιουργικότητας της Σαγκάης , στην Ακαδημία Θεάτρου της Σαγκάης .

Δείκτες*	FCI	SV-CCI	F-ECI	HKCI	CZCI	CICE	J-CCI	ECI	BCI	L-CCI	CCI-CCI	GCI
Διαστάσεις												
Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Εκπαίδευση	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Διαφάνεια Διαφορετικότητα Ανοχή	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x
Πολιτιστικό Περιβάλλον και Τουρισμός		x		x			x	x		x	x	
Τεχνολογία και Καινοτομία	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Κανονισμοί και Χρηματοπιστωτική Πολιτική		x		x				x		x	x	
Απασχόληση-εκροές και εισροές		x		x				x			x	
Επιχειρηματικότητα		x		x		x	x			x		
Υποδομές				x						x	x	
Βιωσιμότητα και Παροχές						x			x	x	x	
Εμπορικά σήματα και δυσφήμιση		x								x	x	

**Υποσημείωση: FCI-Florida's Creative Index (2002); SV-CCI – Silicon Valley's Creative Community Index; F-ECI – Euro Creativity Index; HKCI – Hong Kong Creative Index; CZCI – Czech Creative Index; CICE – Composite Index of the Creative Economy; J-CCI – Creative City Index; ECI – European Creativity Index; BCI – Baltimore Creativity Index; L-CCI – Landry's Creative City Index; CCI-CCI – Creative City Index; GCI – Global Creative Index.*

Πηγή : Correia & Costa (2014:12)

Μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η εκπαίδευση, η διαφάνεια , η διαφορετικότητα και η ανοχή, η τεχνολογία και η καινοτομία , περιλαμβάνονται στην συντριπτική πλειονότητα των δεικτών της δημιουργικότητας.

Το αποτέλεσμα της δημιουργικότητας που μπορεί να «παράγεται» μέσα από την εκπαίδευση, δεν είναι χρήσιμο μόνο για το ίδιο το πρόσωπο που την παρήγαγε, αλλά και για το άμεσο ή έμμεσο κοινωνικό πλαίσιο , εντός του οποίου εντάσσεται το άτομο αυτό.

Το σίγουρο είναι, ότι δεν υπάρχουν αποκλειστικοί και εύκολοι κανόνες σχετικά με τις πηγές της δημιουργικότητας. Ωστόσο, παρατηρείται σε άτομα με ένα ευρύ φάσμα προσωπικών χαρακτηριστικών και υπόβαθρων, που

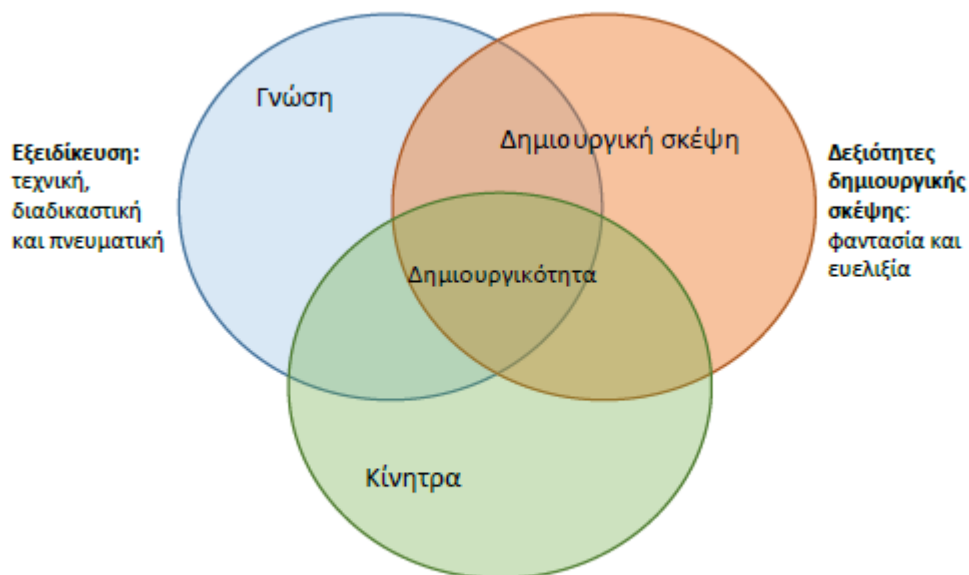
μεγαλώνουν σε κοινωνικά περιβάλλοντα , που είναι πιο ευνοϊκά για την δημιουργικότητα.

Η Teresa Amabile (1998), Επικεφαλής της Μονάδας Επιχειρηματικής Διαχείρισης στο Harvard Business School, έχει προσφέρει ένα από τα πιο απλά, αλλά και ολοκληρωμένα πλαίσια για της πηγές της δημιουργικότητας, λέγοντας ότι η δημιουργικότητα , προκύπτει από την συμβολή τριών συνιστωσών :

Γνώση : Όλη η σχετική κατανόηση ενός ατόμου, που το οδηγεί σε μια δημιουργική προσπάθεια.

- **Δημιουργική Σκέψη:** Σχετίζεται με τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα προσεγγίζουν τα προβλήματα και εξαρτάται από την προσωπικότητα και τον τρόπο σκέψης τους.
- **Κίνητρα:** Τα κίνητρα είναι γενικά αποδεκτό ότι αποτελούν το κλειδί για τη δημιουργική παραγωγή, και τα πιο σημαντικά κίνητρα είναι τα εσωτερικά κίνητρα, όπως το πάθος και το ενδιαφέρον για το ίδιο το έργο.

Διάγραμμα 3 : οι τρεις πηγές της δημιουργικότητας

Κίνητρα: Τα εσωτερικά κίνητρα είναι πιο αποτελεσματικά από τα εξωτερικά

Πηγή : Adams K. (2006) *The Sources of Innovation and Creativity*. A Paper Commissioned by the National Center on Education and the Economy for the New Commission on the Skills of the American Workforce.

Η δημιουργική σκέψη, ορίζεται ως η λύση προβλημάτων, στα οποία , δεν υπάρχει μόνο μια λύση , αλλά πολλές. Έτσι , ονομάζεται και παραγωγική σκέψη, αλλά και αποκλίνουσα, σε αντιδιαστολή με την συγκλίνουσα σκέψη, της οποίας κύριο χαρακτηριστικό της είναι η λύση των προβλημάτων με μία μόνο μέθοδο. Τα άτομα με αποκλίνουσα σκέψη, στην αναζήτηση λύσεως ενός προβλήματος, διευρύνουν το πεδίο τους , σε μεγάλο εύρος, κινούμενα συχνά σε πολύ πιο μακριά από τα κοινώς αποδεκτά πλαίσια.

Συμπερασματικά καταλήγουμε, ότι αυτό που θα έπρεπε να διδάσκεται στην εκπαίδευση, είναι η ικανότητα δημιουργικής σκέψης, η άνεση στη διαφωνία με άλλους, η δοκιμή λύσεων που ξεφεύγουν από τα status quo, ο συνδυασμός γνώσεων από διαφορετικά πεδία, η επιμονή σε δύσκολα προβλήματα, η επιστροφή σε μια αποτυχημένη προσπάθεια , με μια νέα προοπτική και προπάντων διδαχή σύνθετης και διορατικής σκέψης, υψηλής ποιότητας.

Όταν το άτομο καταφέρνει να συνδυάζει τμήματα σχετικών πληροφοριών με νέους τρόπους, τότε εμπλέκεται στη δημιουργικότητα και την σύγκριση - αξιολόγηση των ιδεών , και είναι ικανό εφαρμόζει δημιουργικές ιδέες, να προτείνει νέους τρόπους και προτάσεις τυχών βελτιώσεων.

2.3 Μπορεί να διδαχθεί η επιχειρηματικότητα?

Η μάθηση και η επιχειρηματικότητα , συνδέονται με διάφορους τρόπους. Όπως αναφέραμε και παραπάνω , η δημιουργική σκέψη, μπορεί να συμβάλει στην διαδικασία μάθησης ενός ατόμου ως μηχανισμός κατασκευής γνώσης. Άρα, η μάθηση , στο βαθμό που περιλαμβάνει ενεργά τη δημιουργία ενός δικτύου αλληλένδετων ιδεών , ή την ανακάλυψη νέων εννοιών και αρχών, είναι η ίδια, μια δημιουργική πράξη , σε προσωπικό επίπεδο.

Η εκπαίδευση, μπορεί να μάθει και να ενισχύσει την δημιουργικότητα , άρα και την επιχειρηματικότητα. Η ύπαρξη ορισμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων , μπορεί να βοηθήσουν άτομα να λειτουργήσουν , ενισχύοντας την δημιουργικότητά τους , ανάλογα με τις ικανότητές τους, την εμπειρία τους, καθώς και την τεχνογνωσία που κατέχουν.

Ωστόσο , οι μελέτες που υπάρχουν για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στην εκπαίδευση, είναι πάρα πολύ μικρό, επισημαίνοντας την αναγκαία ανασυγκρότηση των προγραμμάτων σπουδών στα σχολεία, με στόχο την

εφαρμογή μεθόδων μάθησης, που αναπτύσσουν την δημιουργική ικανότητα, άρα σε προέκταση αυτής και την επιχειρηματικότητα.

Βέβαια, εντός του σχολικού πλαισίου, έχουν γίνει απόπειρες για την ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης, αλλά ο βαθμός επιτυχίας δεν ήταν ο αναμενόμενος. Τονίζεται, ότι σημαντικό ρόλο διαδραματίζει ο τρόπος προσέγγισης επί του θέματος.

Οι σπουδαστές , θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στην ανάπτυξη δεξιοτήτων σκέψης υψηλού επιπέδου, όπως ανάλυση, σύνθεση , αξιολόγηση.

Θα πρέπει να ενθαρρύνονται να εκφράσουν ελεύθερα τις ιδέες τους μέσω της χρήσης εκφραστικών μέσων και τέλος, θα πρέπει να αναπτύσσουν θέματα που τους είναι οικεία, τους προκαλούν το ενδιαφέρον και αφορούν την μελλοντική ζωή τους.

Βέβαια, σε προσεγγίσεις που δεν εφαρμόζουν ένα μόνο τρόπο λύσης, αλλά υπάρχει ανάμειξη διαφόρων μεθόδων, προκαλείται μια σύγχυση, τόσο με το πρόγραμμα σπουδών όσο και με τις παιδαγωγικές θεωρίες και πρακτικές που θα πρέπει να χρησιμοποιούνται .

Ο στόχος στην εκπαίδευση ωστόσο, είτε με ψυχοδυναμική , είτε με ανθρωποκεντρική προσέγγιση γίνεται , θα πρέπει να είναι η ανάπτυξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της προσωπικότητας του ατόμου. Έμμεσα μπορεί να γίνει κατανοητό , ότι η παρακίνηση και η απόκριση, καθώς και η επιρροή του περιβάλλοντος ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος, μπορεί να ενισχύσει την συμπεριφορά και την δημιουργικότητα ενός ατόμου, προσφέροντάς του ελευθερία απόφασης ,οριζόντια σκέψη, παράλληλη σκέψη, λύση προκλήσεων και προβλημάτων , με εστίαση στην εργασία.

Για να κατανοήσουμε τον τρόπο που η επιχειρηματικότητα , συνδέεται με την εκπαίδευση και τις καινοτόμες δράσεις, θα πρέπει ο σχεδιασμός κάθε διδακτικής παρέμβασης να στηρίζεται στην αποκλίνουσα – δημιουργική σκέψη και να αφορά την ικανότητα επεξεργασίας ή την παραγωγή νέων πρωτότυπων και ενδιαφερουσών ιδεών. Συνεπώς, οι μαθητές μέσα από τέτοιες διαδικασίες θα έχουν τη δυνατότητα: να δημιουργούν, να σχεδιάζουν, να φαντάζονται να υποθέτουν κ.ά. (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2008:70).

Η σχέση μεταξύ επιχειρηματικότητας και εκπαίδευσης, είναι όχι μόνο να ενθαρρύνει την προσωπική ανάπτυξη και αυτοπραγμάτωση, αλλά και να εξοπλίσει τους νέους με τις βασικές ικανότητες για τη μελλοντική τους ζωή .

Η εκπαίδευση, θα πρέπει να έχει ως στόχο, να επιτρέψει στους μαθητές να δημιουργήσουν ιδέες, να διακρίνουν ευκαιρίες, να σκέφτονται με διαφορετικό τρόπο και να έχουν μια ανοιχτή, πειραματική και αυτοσχέδια στάση στην επίλυση προβλημάτων.

Η επιχειρηματικότητα – καινοτομία γενικά, αναπτύσσεται μέσα από πειράματα, δραστηριότητες ανοιχτού τύπου, προκλήσεις, εμπόδια, αλλά και μέσω της αισθητικής και καλλιτεχνικής εργασίας. Η καινοτομία, δεν είναι αποκλειστικά αποτέλεσμα των ατομικών δημιουργικών προσπαθειών αλλά συχνά, προκύπτει από συνεργατικές διαδικασίες, που αφορούν τις γνώσεις, τις μη γνώσεις, τις σχέσεις και τις έννοιες.

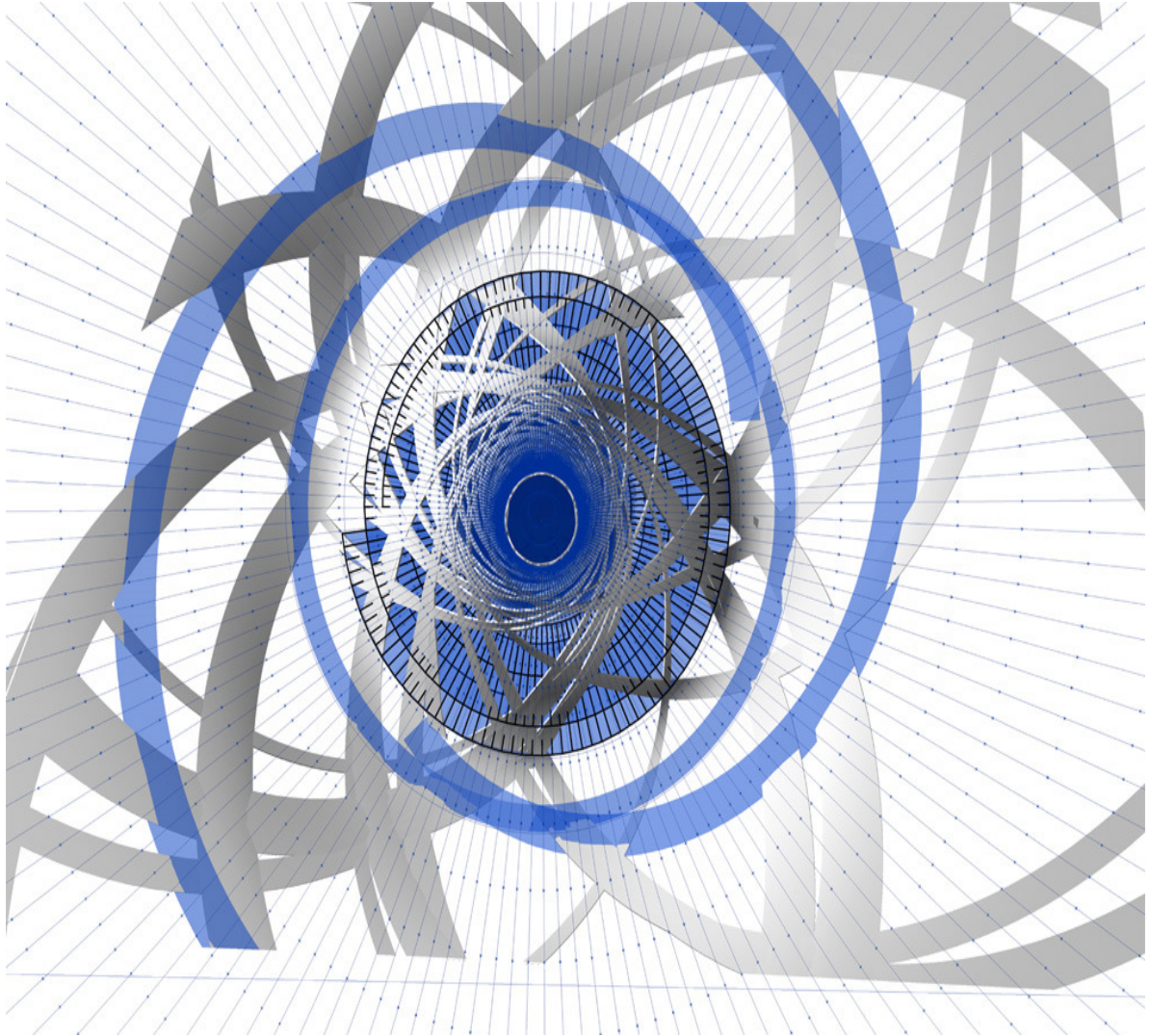
Σύμφωνα με την θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου, η εκπαίδευση, προάγει το κοινωνικό κεφάλαιο, μέσω των δεξιοτήτων και της κατάρτισης που προσφέρει στα άτομα και τα καθιστά ξεχωριστά από τα υπόλοιπα, που δεν είχαν την ίδια ευκαιρία να εκπαιδευτούν. Το ανθρώπινο κεφάλαιο, συσχετίζεται με την ανθρώπινη γνώση, τις ικανότητες και δεξιότητες, και συνδέεται με την επένδυση στους ανθρώπινους πόρους.

Το ανθρώπινο κεφάλαιο περιγράφεται και ως οι «γνώσεις και δεξιότητες που ενσωματώνονται στους ανθρώπους που αποκτώνται μέσω της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της εμπειρίας και είναι χρήσιμες στην παραγωγή αγαθών, υπηρεσιών και περαιτέρω γνώσεων». Η εκπαίδευση, έχει θετική σχέση με την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου, και της οικονομικής ανάπτυξης.

Συνεπώς, καλώς η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα, θεωρείται ως μία από τις βασικές προκλήσεις των σύγχρονων εκπαιδευτικών συστημάτων για την κοινωνικοοικονομική εξέλιξη και ανάπτυξη. Η εκπαίδευση, διαδραματίζει καίριο ρόλο στη διαμόρφωση της επιχειρηματικής νοοτροπίας, των επιχειρηματικών δεξιοτήτων και του επιχειρηματικού πνεύματος.

Η επιχειρηματική εκπαίδευση, θεωρείται ως η απάντηση στον ολοένα και πιο παγκοσμιοποιημένο, αλλά αβέβαιο και πολύπλοκο κόσμο που ζούμε, που απαιτεί από όλα τα άτομα και τις οργανώσεις της κοινωνίας, να είναι όλο και πιο πολύ εξοπλισμένα με επιχειρηματικές ικανότητες.

Μέσα από την επιχειρηματική εκπαίδευση, τα άτομα ενδυναμώνονται για την ανάληψη σημαντικών κοινωνικών προκλήσεων και δημιουργούν κοινωνική αξία, για το κοινό καλό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Κεφάλαιο 3^ο

Επιχειρηματικότητα και τριτοβάθμια εκπαίδευση

3.1 Η επιχειρηματικότητα ως ξεχωριστό μάθημα

Μετά το 2000 , με το συντονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αρχίζει και στην Ελλάδα η υλοποίηση προγραμμάτων , που αφορούν την επιχειρηματική εκπαίδευση. Ξεκίνησε με το πρόγραμμα ΕΠΕΑΕΚ και αργότερα με το πρόγραμμα ΕΠΕΔΒΜ , μέσω των οποίων εμφανίζονται σε πολλά προγράμματα σπουδών των ΑΕΙ , τα μαθήματα επιχειρηματικότητας.

Στις μέρες μας, η επιχειρηματικότητα , είναι ένα ξεχωριστό , υποχρεωτικό μάθημα, που διδάσκεται όμως σε πολύ λίγα τμήματα. Ωστόσο, υπάρχουν πολλά μαθήματα στα οποία οι σπουδαστές μπορούν να διδαχθούν την έννοια της επιχειρηματικότητας, καθώς επίσης και να λάβουν άλλες γνώσεις, που είναι απαραίτητες για την ίδρυση μιας επιχείρησης, ή την προώθηση προϊόντων, ή την λογιστική και διοικητική παρακολούθηση μιας οικονομικής μονάδας.

Τέτοια μαθήματα , τα οποία συναντάμε όλο και περισσότερο, όχι μόνο σε σχολές οικονομικού περιεχομένου , είναι τα : Οικονομική των Επιχειρήσεων, Οργάνωση και Διοίκηση των Επιχειρήσεων, Αρχές Οικονομικής Θεωρίας, Ηλεκτρονικό Επιχειρείν , Επιχειρηματικός Σχεδιασμός , Λήψη Επιχειρηματικών Αποφάσεων ,και άλλα.

Αυτά τα μαθήματα, έχουν ως στόχο, να προσεγγίσουν οι φοιτητές, εισαγωγικά τις βασικές έννοιες της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας, καθώς επίσης να διαμορφώσουν εκείνη την κουλτούρα , που θα δώσει διέξοδο και προοπτική για επαγγελματική αποκατάσταση σε πολλούς νέους.

Εκτός όμως από το μάθημα της επιχειρηματικότητας, διδάσκονται συνδυαστικά και άλλα οικονομικά μαθήματα , με τα οποία οι σπουδαστές , μπορούν να λάβουν γνώσεις για την επιχειρηματικότητα. Λειτουργούν παράλληλα , διάφορες δράσεις , που συμβάλλουν προς αυτή την κατεύθυνση, υποβοηθούμενες από υπηρεσίες που παρέχονται από τα γραφεία διασύνδεσης, καθώς και τα γραφεία πρακτικής άσκησης.

Επίσης η οργάνωση σεμιναρίων , διαλέξεων, εκδηλώσεων και διαγωνισμών με θέμα την επιχειρηματικότητα, και ιδίως την νεανική επιχειρηματικότητα είναι ενέργειες που εκδηλώνουν το ενδιαφέρον των Πανεπιστημίων για το θέμα της επιχειρηματικότητας.

Οι παραπάνω ενέργειες, συντονίζονται από δομές των Πανεπιστημίων , που έχουν δημιουργηθεί , μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος , Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση (ΕΣΠΑ 2007-2013) .

Αυτές οι δομές είναι :

- Οι δομές Απασχόλησης και Σταδιοδρομίας (ΔΑΣΤΑ) και
- Οι Μονάδες Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας (ΜΚΕ)

Οι Δομές Απασχόλησης και Σταδιοδρομίας, είναι δομές των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων , με βασική αποστολή , το συντονισμό των ενεργειών και των υπηρεσιών των γραφείων διασύνδεσης, των Μονάδων Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας , καθώς και των γραφείων πρακτικής άσκησης, συμβάλλοντας στην διασύνδεση των Πανεπιστημίων με την αγορά εργασίας .

Όπως μπορεί να πληροφορηθεί κανείς από τις ιστοσελίδες των δομών αυτών, οι ΔΑΣΤΑ, προσφέρουν ένα υποστηρικτικό πλαίσιο, με στόχο την προώθηση ευκαιριών απασχόλησης και σταδιοδρομίας , για τους εν δυνάμει φοιτητές καθώς και για τους αποφοίτους , βοηθώντας την επιτυχή πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

Στο πλαίσιο λειτουργίας αυτών των δομών, οι προπτυχιακοί και οι μεταπτυχιακοί φοιτητές, μπορούν να ενημερώνονται για ζητήματα που αφορούν σπουδές , για υποτροφίες, για μεταπτυχιακά προγράμματα, για πρακτική άσκηση, καθώς επίσης τους παρέχονται συμβουλές για την επαγγελματική τους σταδιοδρομία.

Επίσης, διάφοροι εργοδοτικοί φορείς, με σύναψη συνεργασιών με τα πανεπιστημιακά ιδρύματα, συμμετέχουν στις δράσεις των ΔΑΣΤΑ, συμβάλλοντας έτσι στην άμεση στελέχωση των επιχειρήσεων , μέσω των ενδιαφερομένων αποφοίτων . Έτσι, συμμετέχουν και οι επιχειρήσεις σε αντίστοιχα πληροφοριακά συστήματα, δημοσιεύοντας θέσεις εργασίας, και λαμβάνοντας γνώση για βιογραφικά αποφοίτων των πανεπιστημίων.

Στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση, λειτουργούν οι Μονάδες Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας, (ΜΚΕ) των ΑΤΕΙ ,με σκοπό την ανάπτυξη εκείνων των δράσεων , που καλλιεργούν το πνεύμα της επιχειρηματικότητας στους φοιτητές , συμβάλλοντας στις επαγγελματικές τους προοπτικές.

Η Μονάδα Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας, είναι ένα υποσύστημα της Δομής Απασχόλησης και Σταδιοδρομίας (ΔΑΣΤΑ) , έχοντας σαν στόχο, την αποτελεσματικότερη σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας, καλλιεργώντας το επιχειρηματικό πνεύμα στους σπουδαστές .

Στόχος και των δύο Μονάδων , είναι η ενθάρρυνση των φοιτητών να αναλάβουν επιχειρηματική δράση, με παράλληλη ενημέρωση , σχετική με την υλοποίηση μιας επιχειρηματικής ιδέας , ή την ίδρυση μιας νέας επιχείρησης, ή την βοήθεια στην δημιουργία των προϋποθέσεων για μια επιτυχημένη ανάληψη επιχειρηματικής δράσης. Παράλληλος στόχος των Μονάδων Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας , είναι η ενίσχυση της συνεργασίας των παραγωγικών φορέων με την ακαδημαϊκή κοινότητα.

Οι εν λόγω μονάδες, υποστηρίζουν τα εκπαιδευτικά προγράμματα των τμημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με μαθήματα επιχειρηματικότητας, και με άλλες διάφορες δράσεις , που ενισχύουν την επιχειρηματική κουλτούρα και καινοτομία στους φοιτητές.

Έτσι οι εν δυνάμει αυριανοί επιχειρηματίες, έχουν την ευκαιρία , μέσα από διάφορα ανοιχτά σεμινάρια, να προσεγγίσουν τις βασικές έννοιες της καινοτομίας , της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας ,μαθαίνοντας να προετοιμάζουν , ένα επιχειρηματικό σχέδιο , συμμετέχοντας σε διαγωνισμούς, και άλλες μορφές δράσεων , που τους ενισχύει το γνωστικό υπόβαθρο, με την έννοια του επιχειρείν.

Επίσης, οι επισκέψεις σε διάφορους παραγωγικούς φορείς και επιχειρήσεις, οι ημερίδες και διαλέξεις , με θέμα την επιχειρηματική ιδέα, υποστηρίζουν τα μαθήματα και τα αντίστοιχα εργαστήρια για την επιχειρηματικότητα.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, στα πλαίσια του στόχου υποστήριξης των φοιτητών ,σε θέματα επιχειρηματικότητας, γίνονται εντατικά σεμινάρια καινοτομίας και επιχειρηματικότητας, με ειδική θεματολογία και με μορφή θερινού σχολείου .

Όλα τα παραπάνω, θεωρούνται σημαντικότερες δραστηριότητες , με τις οποίες οι φοιτητές και οι απόφοιτοι, αποκτούν ουσιαστική επαφή με την επιχειρηματικότητα, μέσω της αυτενέργειας , της βελτίωσης των δεξιοτήτων τους , καθώς και της πρακτικής άσκησης.

Έτσι οι φοιτητές, εξοικειώνονται με την αντιμετώπιση των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών , εκπαιδεύονται στις απαιτήσεις των επιχειρηματικών προβλημάτων , καθώς και τις ιδιαιτερότητες ενός επιχειρηματικού περιβάλλοντος .

Επίσης , με τις παραπάνω δράσεις, οι φοιτητές , έχουν την ευκαιρία , να εκπαιδευτούν και σε ζητήματα που αφορούν την αναζήτηση πηγών χρηματοδότησης επιχειρηματικών σχεδίων , διαδικασιών ίδρυσης των επιχειρήσεων, γνώση του φορολογικού καθεστώτος, καθώς και τρόπων αντιμετώπισης , επιχειρηματικών προβλημάτων.

Την ευθύνη για την διδασκαλία των μαθημάτων επιχειρηματικότητας, συνήθως στα πανεπιστήμια, την έχουν κυρίως καθηγητές τμημάτων , μέλη

ΔΕΠ , μέσω διαλέξεων . Τα μαθήματα επίσης, μπορούν να διδάσκονται και από έκτακτο προσωπικό (Ν. 407/0) ή από εξωτερικούς συνεργάτες των ιδρυμάτων . Στην διάρκεια των μαθημάτων , μπορεί να υπάρξει προσκεκλημένος , ή προσκεκλημένοι εισηγητές , που είναι άρτια εξειδικευμένοι με θέματα επιχειρηματικότητας, ή σε πολλές ακόμα περιπτώσεις , υπάρχουν και ομάδες καθηγητών και συνεργατών , που αναλαμβάνουν την υποστήριξη των φοιτητών για την ανάληψη , κάποιας επιχειρηματικής ιδέας.

3.2 Προσέγγιση εκπαιδευτικής διαδικασίας της επιχειρηματικότητας

Σε τμήματα σχολής που η φοίτηση είναι έως τέσσερα έτη, τα μαθήματα επιχειρηματικότητας, παρακολουθούν φοιτητές του 3^{ου} και του 4^{ου} έτους, ενώ σε σχολές που τα έτη φοίτησης είναι πέντε ή έξι, τα μαθήματα διδάσκονται σε φοιτητές του 4^{ου} , 5^{ου} και 6^{ου} έτους.

Ο σκοπός των μαθημάτων της επιχειρηματικότητας, στη τριτοβάθμια εκπαίδευση, ταυτίζεται με τον γενικότερο σκοπό των Μονάδων Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας, που είναι η διαμόρφωση και η ανάπτυξη της νοοτροπίας των φοιτητών , προς την κατεύθυνση της επιχειρηματικής δράσης. Οι επισκέψεις, που πραγματοποιούνται κατά την διάρκεια των μαθημάτων, καθώς και οι επισκέψεις σε χώρους επιχειρήσεων, όπως επίσης και οι διαλέξεις που γίνονται από διάφορους επιτυχημένους κατά τόπους επιχειρηματίες, εκπληρώνουν τον παραπάνω στόχο των μαθημάτων .

Τα μαθήματα, εστιάζουν σε θέματα που αφορούν τις υποχρεώσεις μιας επιχείρησης, την διερεύνηση των επιχειρηματικών ευκαιριών , την διοίκηση της επιχείρησης, το μάρκετινγκ , την χρηματοοικονομική διοίκηση, καθώς και θέματα εμπορικού δικαίου , έρευνας αγοράς, πηγές χρηματοδότησης, επιλογή προσωπικού, μεθοδολογία σύνταξης επιχειρηματικού σχεδίου, και πολλών άλλων δράσεων που είναι χρήσιμες για τη δημιουργία , αλλά και την λειτουργία μιας επιχείρησης.

Βέβαια , πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι, το περιεχόμενο των μαθημάτων επιλογής για την επιχειρηματικότητα, διαφοροποιείται, κατά περίπτωση , ανάλογα με το εκπαιδευτικό ίδρυμα και το τμήμα (ειδικότητα) .

Χαρακτηριστικά μπορούμε να αναφέρουμε, ότι το μάθημα «Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» που προσφέρεται σε πολλούς φοιτητές του ΑΠΘ, ως μάθημα επιλογής, έχει δύο στόχους:

- Τους γνωστικούς (ενότητες για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας , ίδρυση, λειτουργία και διοίκηση μιας επιχείρησης) και

- Την ανάπτυξη δεξιοτήτων (εκπόνηση επιχειρηματικού σχεδίου) .

Ως διδακτικές μέθοδοι, χρησιμοποιούνται εκτός από τις διαλέξεις, τα εργαστήρια, και συχνές επισκέψεις σε επιχειρήσεις , εκπόνηση επιχειρηματικών σχεδίων, και χρήση κατάλληλων λογισμικών με αντίστοιχες εφαρμογές στην επιχειρηματικότητα.

Σε μια μάλιστα εσωτερική αξιολόγηση που έγινε το 2013 στο ΑΠΘ, για την στάση των φοιτητών στις δράσεις της μονάδας καινοτομίας και επιχειρηματικότητας, προέκυψε ότι , «η αυτοπεποίθηση των συμμετεχόντων φοιτητών στις δράσεις της μονάδας , επηρεάστηκε θετικά , αφού για δημιουργικότητα και ανάληψη ηγετικού ρόλου, παρουσιάζουν μεγάλη μεταβολή , μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος» .

Επίσης, διαπιστώθηκε ότι, μετά το τέλος του προγράμματος, οι φοιτητές , με τις γνώσεις που αποκόμισαν , ενίσχυσαν σημαντικά την διάθεσή τους προς ανάληψη πρωτοβουλιών και από την άλλη βελτιώθηκαν σε στάσεις, ως προς την διάθεση αυτονομίας και δημιουργικότητας.

Στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, όπως φαίνεται στον ιστότοπο του ιδρύματος, τα μαθήματα της επιχειρηματικότητας, διδάσκονται ανά τμήμα. Για παράδειγμα, στο τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, το μάθημα «Επιχειρήση και Νέα Επιχειρηματικότητα» έχει ως σκοπό , την εξοικείωση των φοιτητών , με τις έννοιες , τις μεθόδους, και τις τεχνικές της σύγχρονης e-επιχειρηματικότητας, όπως ονομάζεται, καθώς και την απόκτηση βασικών γνώσεων, που αφορούν τις σύγχρονες ψηφιακές επιχειρήσεις.

Στο τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, το μάθημα «Ειδικά Θέματα Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας» , αναλύει θέματα που αφορούν την έννοια της επιχειρηματικότητας, τις μορφές της , τη μέτρησή της , τα μέτρα ενίσχυσής της, τη χρηματοδότησή της, καθώς και τους παράγοντες που την επηρεάζουν. Επίσης, το μάθημα, αποσκοπεί στην εκμάθηση του θεωρητικού υπόβαθρου, που διέπει την επιχειρηματικότητα, εστιάζοντας στην καινοτομική μορφή της . (ύπαρξη τεχνολογικών πάρκων , τεχνοβλαστοί, spin- off...)

Ακόμη, στο τμήμα Εφαρμοσμένης Πληροφορικής , το μάθημα Επιχειρηματικότητα , Καινοτομία και Παραγωγικότητα» αποσκοπεί , στην διερεύνηση της επιχειρηματικής καινοτομίας, ως πηγής ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και στην απόκτηση γνώσεων , σχετικά με το μέγεθος της παραγωγικότητας, ενώ στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, το μάθημα «Πολιτικές Απασχόλησης Εκπαίδευσης και Επιχειρηματικότητας για την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση» , εστιάζει στο πεδίο της ανάλυσης της επιχειρηματικότητας, στο πλαίσιο μιας διευρυμένης Ευρώπης και ενός επιχειρησιακού περιβάλλοντος , σύμφωνα με τα νέα δεδομένα της ενιαίας αγοράς με κοινό νόμισμα. Επίσης, στο πλαίσιο του μαθήματος, πραγματοποιείται η αναζήτηση επενδυτικών ευκαιριών σε ευρωπαϊκά

προγράμματα, και η ανάπτυξη της επιχειρηματικής νοοτροπίας, ενώ ταυτόχρονα, επιχειρείται και μια ανάλυση του ευρωπαϊκού επιχειρησιακού περιβάλλοντος, σύμφωνα με τα νέα δεδομένα της παγκοσμιοποιημένης αγοράς, επισημαίνονται οι αλλαγές, που προέκυψαν και θα προκύψουν στο επιχειρηματικό περιβάλλον της Ευρώπης και αναλύονται τα εθνικά προγράμματα αλλά και τα προγράμματα ΕΣΠΑ, τα οποία αναφέρονται στην ενίσχυση της νεανικής και της γυναικείας επιχειρηματικότητας, καθώς και της επιχειρηματικότητας των ΑΜΕΑ.

Στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλίας, το μάθημα «Εισαγωγή στην Επιχειρηματικότητα», αποσκοπεί στην εξοικείωση των φοιτητών με την πραγματικότητα των σύγχρονων επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των μικρομεσαίων και των οικογενειακών, εστιάζοντας σε ζητήματα ίδρυσης και οργάνωσης επιχειρήσεων, διερεύνησης επιχειρηματικών ευκαιριών, διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού, οικονομικής διαχείρισης και διαδοχής. Επιπλέον, το μάθημα «Ανάπτυξη Επιχειρηματικών Σχεδίων» έχει ως στόχο, την κατάρτιση των φοιτητών, στην εκπόνηση επιχειρηματικών σχεδίων.

Στο τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης στο μάθημα «Κοινωνική Επιχειρηματικότητα», οι διδασκαλίες, εστιάζονται στην κοινωνική οικονομία, (συνεταιρισμοί, αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρίες, μη κυβερνητικές οργανώσεις) ενώ τέλος στο τμήμα Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, το μάθημα Επιχειρηματικές Δράσεις σε θέματα Άσκησης και Υγείας» έχει ως στόχο, την ενημέρωση των φοιτητών, σε επιχειρηματικές δράσεις στον αθλητισμό, στην αναψυχή, στον αθλητικό τουρισμό, καθώς και στην δημιουργία κέντρων για άσκηση και αποκατάσταση.

Στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, προσφέρονται έξι μαθήματα επιχειρηματικότητας. Συγκεκριμένα, το μάθημα «Εκπαιδευτικές Καινοτομίες και Επιχειρηματικότητα», στο τμήμα Επιστήμης Εκπαίδευση Προσχολικής Ηλικίας, έχει ως στόχο, την κατανόηση του θεωρητικού πλαισίου της καινοτομίας και των εφαρμογών της, σε γνωστικές περιοχές της εκπαίδευσης. Στο μάθημα «Επιχειρηματικότητα II», του ίδιου τμήματος, οι φοιτητές, καλούνται να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους, στο πλαίσιο κατάρτισης ενός επιχειρηματικού σχεδίου.

Στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, και συγκεκριμένα στο Τμήμα Βαλκανικών Σπουδών, όπως και στο Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, διδάσκεται το μάθημα με τίτλο «Διαχείριση Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας» που σκοπό έχει την εισαγωγή των φοιτητών, στην έννοια της επιχειρηματικότητας και στο ρόλο της για την οικονομία και την κοινωνία. Ως στόχος του μαθήματος, είναι η ανάδειξη της ανάγκης προώθησης ενός νέου αναπτυξιακού μοντέλου, για την ανάδειξη νέων επιχειρηματικών ευκαιριών.

Στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων , τα μαθήματα που προσφέρονται και είναι σχετικά με την επιχειρηματικότητα, όπως «Ειδικά θέματα Επιχειρηματικότητας», «Επιχειρηματικότητα», απασχολούν στην μετάδοση βασικών γνώσεων οικονομίας των επιχειρήσεων , καθώς και ανάλυση σε βάθος , των αρχών σύνταξης επιχειρηματικών σχεδίων και συναφών οικονομοτεχνικών μελετών.

Ακόμη, στο τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων και Αγροτικών Προϊόντων και Τροφίμων, το μάθημα «Εισαγωγή στην Επιχειρηματικότητα» εστιάζει στο περιβάλλον λειτουργίας μιας επιχείρησης, στην χρηματοοικονομική ανάλυση, καθώς και στην διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού και στην ανάπτυξη προϊόντος , ειδικά στον αγροτικό τομέα.

Στο Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών , στο τμήμα Μεθοδολογίας Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης , υπάρχει μάθημα με τίτλο «Επιχειρηματικότητα και Ανάπτυξη» , που εστιάζει στην ανάπτυξη των επιχειρηματικών δεξιοτήτων , μέσω της διδασκαλίας τεχνικών σύνταξης επιχειρηματικών σχεδίων, ενώ σε τμήμα Φαρμακευτικής σχολής , και συγκεκριμένα στο μάθημα «Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία στον κλάδο της Φαρμακευτικής», εκτός από την εξέταση του θεωρητικού πλαισίου της επιχειρηματικότητας, εξετάζονται μελέτες περιπτώσεων κα εξειδικευμένου υλικού , που σχετίζονται με το επιστημονικό πεδίο της φαρμακευτικής .

Ακόμη και στο τμήμα Γεωλογίας, το μάθημα «Ανάπτυξη της Επιχειρηματικότητας», εμβαθύνει σε ειδικούς τομείς της Επιχειρηματικότητας, και εξειδικεύεται στις επιχειρηματικές δραστηριότητες που σχετίζονται με την γεωλογία και το περιβάλλον.

Τέλος , στο τμήμα της Πληροφορικής και Επικοινωνιών , με το μάθημα «Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα», δίνεται έμφαση στις καινοτόμες επιχειρηματικές δράσεις.

Στο Μετσόβιο Εθνικό Πολυτεχνείο, σε αρκετά τμήματά του επίσης, διδάσκεται το μάθημα «Τεχνολογία , Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα», όπου παρουσιάζονται εργασίες επιχειρηματικών σχεδίων από αντίστοιχες ομάδες φοιτητών, οι οποίες αντιπροσωπεύουν διαφορετικούς κλάδους επιχειρηματικής δραστηριοποίησης.

Στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, το αντίστοιχο μάθημα με τίτλο «Επιχειρηματικότητα» έχει ως βασικό σκοπό την κατανόηση της έννοιας της επιχειρηματικότητας, την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων σχετικών με τον κύκλο της επιχειρηματικής διαδικασίας, καθώς και τη δημιουργία και τη διαχείριση μιας επιχείρησης.

Στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, το διατμηματικό μάθημα «Επιχειρηματικότητα» εισάγει τους φοιτητές στις έννοιες άσκησης της επιχειρηματικής

δραστηριότητας, καθώς και σε θέματα ίδρυσης και λειτουργίας μιας επιχείρησης. Στο συγκεκριμένο μάθημα, εστιάζονται οι λήψεις αποφάσεων σε θέματα προσωπικού, διαπραγματεύσεων, καθώς και τρόπους χρηματοδότησης και αξιολόγησης της βιωσιμότητας μιας επιχείρησης.

Στο Πανεπιστήμιο της Κρήτης, το μάθημα επιχειρηματικότητας, διδάσκεται σε όλα τα τμήματα. Τα αντίστοιχα μαθήματα, εστιάζουν σε μεθόδους ανάλυσης και καλών πρακτικών στο πεδίο της επιχειρηματικότητας, ή στην ανάπτυξη επιχειρηματικών ιδεών μέσω της εκπόνησης επιχειρηματικών σχεδίων.

Στο Πολυτεχνείο Κρήτης, επίσης το διατμηματικό μάθημα «Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις και Καινοτομία», έχει ως στόχο, την απόκτηση γνώσεων για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και ιδιαίτερα για την χρηματοοικονομική λογιστική και ανάλυση, καθώς και κάποια βασικά στοιχεία μάρκετινγκ, την ανταγωνιστικότητα, την ποιότητα και την επιχειρηματική αριστεία.

Το αντίστοιχο μάθημα στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, στόχο έχει την εξοικείωση των φοιτητών με την πραγματικότητα των σύγχρονων επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των μικρομεσαίων και των οικογενειακών επιχειρήσεων.

Στο Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας, με το μάθημα «Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία», οι φοιτητές μαθαίνουν εκτός από τις βασικές έννοιες της επιχειρηματικότητας, την διάκριση των επιχειρήσεων, την ίδρυση, την οργάνωση, τις υποχρεώσεις τους, τις επιχειρηματικές ευκαιρίες, την διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού, την ανάπτυξη επιχειρηματικών σχεδίων καθώς ακόμα και την οικονομική διαχείριση μιας επιχείρησης.

Στο Πανεπιστήμιο Πατρών, το μάθημα «Επιχειρηματικότητα», δίνει την δυνατότητα της εξοικείωσης των φοιτητών, με το αντικείμενο, μέσω εργαστηρίων με εικονικές επιχειρήσεις, όπου επιλύονται προβλήματα διαχείρισης, οργάνωσης, λειτουργίας και διοίκησης της επιχείρησης.

Στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, και ιδιαίτερα στο τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, το αντίστοιχο μάθημα επιχειρηματικότητας, εξετάζει τις έννοιες των νεοσύστατων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, καθώς και τις πρακτικές εφαρμογές της επιχειρηματικότητας, ενώ στο μάθημα «Επιχειρηματικότητα II», που είναι διατμηματικό, οι θεματικές ενότητες είναι τέσσερις: η κοινωνική επιχειρηματικότητα, η πράσινη επιχειρηματικότητα, η αγροτική επιχειρηματικότητα, οι αγροτικές επιχειρήσεις. Επίσης, με το μάθημα «Πρακτική Άσκηση Επιχειρηματικότητας», οι φοιτητές, έχουν την υποστήριξη ειδικών συμβούλων, και ασχολούνται με την κατάρτιση ενός επιχειρηματικού σχεδίου, για έναν επιλεγμένο τομέα επιχειρηματικότητας.

Στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, εκτός από τις διάφορες δράσεις καθοδήγησης των φοιτητών, διδάσκεται το εισαγωγικό μάθημα «Στρατηγικός

Σχεδιασμός Επιχειρήσεων Τροφίμων και Γεωργίας», για τους φοιτητές του 9^{ου} εξαμήνου, με σκοπό να εισάγει τους φοιτητές στην οργάνωση και στη λειτουργία των επιχειρήσεων του αγροτικού τομέα. Επίσης, παρέχει βασικές γνώσεις σχεδιασμού και υλοποίησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων , με τη βοήθεια επιχειρηματικών προσομοιώσεων, όπου μέσα από αυτή την διαδικασία, οι φοιτητές, έχουν τον ρόλο του επιχειρηματία και καλούνται να λάβουν σημαντικές αποφάσεις για την λειτουργία και το μέλλον της επιχείρησης.

Τέλος , αξίζει να αναφερθεί ,ότι τα τελευταία χρόνια, σε αρκετά Πανεπιστήμια της Ελλάδας, πραγματοποιούνται προσπάθειες ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, στο πλαίσιο των πρακτικών της επιχειρηματικής εκπαίδευσης. Ένα τέτοιο παράδειγμα καλής πρακτικής και προσπάθειας, είναι το «Φυτόριο Ιδεών» . Το Φυτόριο Ιδεών, είναι ένα πρόγραμμα , που υλοποιείται στο πλαίσιο του Έργου «Μονάδα Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας του Πολυτεχνείου Κρήτης» , απευθύνεται σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές , και σκοπό έχει την ανάπτυξη της κουλτούρας της επιχειρηματικότητας των φοιτητών του Πολυτεχνείου Κρήτης. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα , αποτελεί παράδειγμα για αρκετά ιδρύματα, που προσπαθούν να το μιμηθούν.

Στον επόμενο πίνακα , αναφέρονται οι σχολές και το πλήθος των τμημάτων των σχολών και το ποσοστό που αντιστοιχούν αυτά τα τμήματα, έναντι του συνόλου των τμημάτων των σχολών , που διδάσκουν το μάθημα της επιχειρηματικότητας και καινοτομίας.

Πίνακας 5: σχολές και το πλήθος των τμημάτων των σχολών και το ποσοστό, που διδάσκουν το μάθημα της επιχειρηματικότητας και καινοτομίας.

α/α	ΑΕΙ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΜΗΜΑΤΩΝ / ΑΕΙ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΟΠΟΥ ΔΙΔΑΣΚΕΤΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΟΠΟΥ ΔΙΔΑΣΚΕΤΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ
1	ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	36	19	52,78%
2	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	10	8	80,00%
3	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	16	12	75,00%
4	ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ	20	6	30,00%
5	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	6	4	66,67%
6	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΝΝΙΝΩΝ	17	4	23,53%
7	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ (ΕΚΠΑ)	32	19	59,38%
8	ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ	9	7	77,78%
9	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	8	8	100,00%
10	ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	6	6	100,00%
11	ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	10	2	20,00%
12	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	9	9	100,00%
13	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	2	2	100,00%
14	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	22	2	9,09%
15	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	10	10	100,00%
16	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	17	17	100,00%
17	ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	5	5	100,00%
18	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	17	17	100,00%
19	ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	6	6	100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	258	163	63,18%

Πηγή : διαδικτυο αντίστοιχων σχολών και αφορά την ακαδημαϊκή περίοδο 2016-2018

Ο πίνακας που ακολουθεί, αναφέρει τα τμήματα στα οποία διδάσκεται το μάθημα επιλογής, για την επιχειρηματικότητα καθώς και ο αντίστοιχος τίτλος του μαθήματος.

Πίνακας 6 : τμήματα όπου διδάσκεται το μάθημα της επιχειρηματικότητας

Α/Α	ΑΕΙ	ΤΜΗΜΑΤΑ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
1	ΑΠΘ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού 2. Ποιμαντικής Κοινωνικής Θεολογίας 3. Οικονομικό 4. Πολιτικών Επιστημών 5. Εκπαίδευσης Προσχολικής Αγωγής 6. Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών 7. Μηχανολόγων Μηχανικών 8. Χημικών Μηχανικών 9. Πολιτικών Μηχανικών 10. Γεωλογίας 11. Βιολογίας 12. Χημείας 13. Φυσικής 14. Ιατρικής 15. Κτηνιατρικής 16. Γεωπονικό 17. Δασολογίας και Φυσικό Περιβάλλοντος 18. Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ 19. Πληροφορικής 	<p>Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία (Διατηρητικό)</p>
2	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής 2. Βαλκανικών Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών 3. Λογιστικής Χρηματοοικονομικής 4. Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων 5. Εφαρμοσμένης Πληροφορικής 6. Διεθνών Ευρωπαϊκών Οικονομικών και Πολιτικών Σπουδών 7. Διοίκηση Τεχνολογίας (Νάουσα) 8. Μάρκετινγκ και Διοίκησης Λειτουργιών (Εδεσσα) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Επιχειρήσεις 2.0 και η νέα επιχειρηματικότητα 2. Ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δράσης e-business 3. Διαπραγματεύσεις Εταιρικών Συμβάσεων 4. Ειδικά θέματα καινοτομίας και επιχειρηματικότητας 5. Επιχειρηματική καινοτομία και παραγωγικότητα 6. Πολιτικές απασχόλησης εκπαίδευσης και επιχειρηματικότητας για την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση 7. Επιχειρηματικά τμήτα Μελέτες Περίπτωσης 8. Ευφυή συστήματα επιχειρήσεων και αξιολόγησης
3	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης 2. Πολιτικών Μηχανικών 3. Μηχανολόγων Μηχανικών 4. Αρχιτεκτόνων Μηχανικών 5. Μηχανικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών Τηλεπικοινωνιών και Δικτύων 6. Οικονομικών Επιστημών 7. Γεωπονίας Φυτικής Παραγωγής και Αγροτικού Περιβάλλοντος 8. Γεωπονίας Ιχθυολογίας και Υδάτινου Περιβάλλοντος 9. Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης 10. Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής 11. Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού 12. Βιοχημείας και Βιοτεχνολογίας 	<p>Εισαγωγή στην Επιχειρηματικότητα (Χειμερινό Εξάμηνο) & Ανάπτυξη Επιχειρηματικών Σχεδίων (Εαρινό Εξάμηνο)</p>

Α/Α	ΑΕΙ	ΤΜΗΜΑΤΑ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
4	ΑΠΘ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Μηχανικών Περιβάλλοντος 2. Μοριακής Βιολογίας 3. Δασολογίας 4. Κοινωνικής Διοίκησης 5. ΤΕΦΑΑ 6. Επιστήμης εκπαίδευσης προσχολικής ηλικίας 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Πράσινη Επιχειρηματικότητα 2. Αρχές Επιχειρηματικότητας στις Βιοεπιστήμες 3. Επιχειρηματικότητα 4. Κοινωνική Επιχειρηματικότητα 5. Επιχειρηματικές δράσεις σε θέματα άσκησης και υγείας 6. Εκπαιδευτικές καινοτομίες και Επιχειρηματικότητα I & Επιχειρηματικότητα II
5	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Μηχανολόγων Μηχανικών 2. Μηχανικών Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών 3. Δημοτικής Εκπαίδευσης 4. Βαλκανικών Σπουδών 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Αρχές Οικονομικής Επιστήμης και Επιχειρηματικότητας & Πολιτική Έρευνας Τεχνολογίας και Καινοτομίας 2. Ηλεκτρονική Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία 3. Διαχειρίσιμη Επιχειρηματικότητα και Καινοτομίας 4. Το ίδιο με 3.
6	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Οικονομικών Επιστημών (Διδάσκεται ως υποχρεωτικό) 2. Διοίκηση Επιχειρήσεων Αγροτικών Προϊόντων και Τροφίμων (Μεταφέρθηκε στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Ελλάδας) 3. Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογιών 4. Μηχανικών Επιστήμης Υλικών 5. Πληροφορικής 	Εισαγωγή στην επιχειρηματικότητα & Ειδικά θέματα επιχειρηματικότητας
7	ΕΚΠΑ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Τμήμα Οικονομικών Επιστημών 2. Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης 3. Τμήμα Φαρμακευτικής 4. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης 5. Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών 6. Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος 7. Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού 8. Τμήμα Τουρκικών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών 9. Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία 10. Τμήμα Σλαβικών Σπουδών 11. Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας 12. Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας 13. Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης 14. Τμήμα Ισπανικής Γλώσσας και Φιλολογίας 15. Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας 16. Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας 17. Τμήμα Νομικής 18. Τμήμα Θεολογίας 19. Τμήμα Οδοντιατρικής 	Ο τίτλος του μαθήματος καθορίζεται από το κάθε τμήμα ξεχωριστά. Το μάθημα είναι μάθημα επιλογής του προγράμματος σπουδών του κάθε τμήματος.

A/A	ΑΕΙ	ΤΜΗΜΑΤΑ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
8	ΕΜΠ (Σχολές)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Χημικών Μηχανικών 2. Μηχανικών Μεταλλείων Μεταλλουργών 3. Μηχανολόγων Μηχανικών 4. Ναυπηγών Μηχανολόγων Μηχανικών 5. Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών Υπολογιστών 6. Εφαρμοσμένων Μαθηματικών & Φυσικών Επιστημών 7. Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Τεχνολογία, Καινοτομία & Επιχειρηματικότητα 2. Τεχνολογία, Καινοτομία & Επιχειρηματικότητα 3. Τεχνολογική Οικονομική II. Επιχειρηματικός σχεδιασμός 4. Στοιχεία Χρηματοοικονομίας – Ναυτιλιακές Χρηματοδοτήσεις, Καινοτομία & Επιχειρηματικότητα 5. Συστήματα Διοίκησης με αναφορά σε θέματα Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας 6. Οικονομική της επιχείρησης – Επιχειρηματικότητα 7. Οικονομική Γεωγραφία
9	ΟΠΑ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Οικονομικής Επιστήμης 2. Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών 3. Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων (Υποχρεωτικό μάθημα κατεύθυνσης) 4. Μάρκετινγκ και Επικοινωνίας 5. Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής 6. Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας (Υποχρεωτικό μάθημα) 7. Πληροφορικής 8. Στατιστικής 	Επιχειρηματικότητα
10	ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Τμήμα Επιστήμης Φυτικής Παραγωγής 2. Τμήμα Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής 3. Τμήμα Γεωπονικής Βιοτεχνολογίας 4. Τμήμα Επιστήμης & Τεχνολογίας Τροφίμων 5. Τμήμα Αξιοποίησης Φυσικών Πόρων & Γεωργικής Μηχανικής 6. Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας & Ανάπτυξης 	Στρατηγικός Σχεδιασμός Επιχειρήσεων Τροφίμων και Γεωργίας
11	ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Δημόσιας Διοίκησης 2. Επικοινωνίας, Μέσων & Πολιτισμού 	Εισαγωγή στα βασικά στοιχεία της επιχειρηματικότητας (Χειμερινό) Εφαρμογές σχεδιασμού επιχειρηματικού σχεδίου (Εαρινό)
12	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Οικονομικής Επιστήμης 2. Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων 3. Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης 4. Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής 5. Βιομηχανικής Διοίκησης και Τεχνολογίας 6. Ναυτιλιακών Σπουδών 7. Πληροφορικής 8. Ψηφιακών Συστημάτων 9. Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών 	Επιχειρηματικότητα I (Υποχρεωτικό στο τμήμα Οικ. Επιστήμης), Επιχειρηματικότητα II (Διατμηματικό), Πρακτική Άσκηση Επιχειρηματικότητας (Διατμηματικό)
13	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Πληροφορικής με εφαρμογές στη Βιοϊατρική 2. Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης 	Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία
14	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Διοίκηση Επιχειρήσεων 2. Μηχανολόγων και Αεροναυπηγών Μηχανικών 	Επιχειρηματικότητα

A/A	ΑΕΙ	ΤΜΗΜΑΤΑ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
15	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Επιστήμης και Τεχνολογίας Υπολογιστών 2. Επιστήμης και Τεχνολογίας Τηλεπικοινωνιών 3. Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Διαχείρισης Πολιτισμικών Αγαθών 4. Φιλολογίας 5. Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής 6. Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων 7. Οικονομικών Επιστημών 8. Θεατρικών Σπουδών 9. Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού 10. Νοσηλευτικής 	Επιχειρηματικότητα και διοίκηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων & Ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών
16	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Παιδαγωγικό τμήμα δημοτικής εκπαίδευσης 2. Παιδαγωγικό τμήμα προσχολικής εκπαίδευσης 3. Ιατρικής 4. Βιολογίας 5. Επιστήμης και τεχνολογίας υλικών 6. Επιστήμης υπολογιστών 7. Εφαρμοσμένων μαθηματικών 8. Μαθηματικών 9. Φυσικής 10. Χημείας 11. Κοινωνιολογίας 12. Οικονομικών Επιστημών 13. Πολιτικής Επιστήμης 14. Ψυχολογίας 15. Ιστορίας και αρχαιολογίας 16. Φιλολογίας 17. Φιλοσοφικών και κοινωνικών σπουδών 	Επιχειρηματικότητα I (Χεμερνό) Επιχειρηματικότητα II (Εαρινό)
17	ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης 2. Μηχανικών Ορυκτών Πόρων 3. Ηλεκτρονικών Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών 4. Μηχανικών Περιβάλλοντος 5. Αρχιτεκτόνων Μηχανικών 	Μικρομεσαίες επιχειρήσεις και καινοτομία (Διατμηματικό)
18	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας 2. Γεωγραφίας 3. Κοινωνιολογίας 4. Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας 5. Περιβάλλοντος 6. Επιστημών της Θάλασσας 7. Διοίκηση Επιχειρήσεων 8. Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών 9. Μηχανικών Οικονομίας και Διοίκησης 10. Μαθηματικών 11. Μηχανικών Πληροφοριακών και Επικοινωνιακών Συστημάτων 12. Στατιστικής και Αναλογιστικών-Χρηματοοικονομικών Μαθηματικών 13. Παιδαγωγικό τμήμα δημοτικής εκπαίδευσης 14. Παιδαγωγικό τμήμα προσχολικής αγωγής και εκπαιδευτικού σχεδιασμού 15. Μεσογειακών σπουδών 16. Μηχανικών σχεδίασης προϊόντων και συστημάτων 17. Επιστήμης τροφίμων και διατροφής 	Επιχειρηματικότητα (Διατμηματικό)
19	ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ιστορίας 2. Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 3. Μουσικών σπουδών 4. Αρχαιονομίας και Βιβλιοθηκονομίας 5. Πληροφορικής 6. Τεχνών ήχου και εικόνας 	Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα (Διατμηματικό)

3.3 Οι δεξιότητες και ο ρόλος των εκπαιδευτικών

Με όλες τις παραπάνω αναφορές μας για την προσπάθεια που γίνεται μέσω της εκπαίδευσης , για ευαισθητοποίηση των ατόμων σε ασκήσεις δημιουργικότητας και καινοτομίας , καταλάβαμε ότι η διατύπωση όλων αυτών των συστημάτων , μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος , εκτός από ένα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα χώρο και συμπεριφορές, ο εκπαιδευτικός , είναι ένας διευκολυντής , σε αντίθεση με έναν πάροχο γνώσης, που κατανοεί τον τρόπο που σκέφτονται οι νέοι και εξελίσσεται η δημιουργική τους ικανότητα.

Σε άλλο σημείο στην εργασία μας, τονίσαμε τον ρόλο των εκπαιδευτικών, στην προώθηση της δημιουργικότητας και της καινοτομίας ,μέσω της εκπαίδευσης στην επιχειρηματικότητα.

Οι δεξιότητες διαχείρισης , συχνά , θεωρείται ότι σχετίζονται με την ικανότητα ηγεσίας και διαχείρισης , σαν τον εμπειρογνώμονα, που πρέπει να έχει τις γνώσεις , και ξέρει τις απαντήσεις για κάθε πρόβλημα στο επιχειρηματικό περιβάλλον .

Αυτό βέβαια, ταιριάζει σε ένα στατικό και σταθερό επιχειρησιακό περιβάλλον, και όχι σε ένα οικονομικό , φορολογικό , κοινωνικό, εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον μιας επιχείρησης, όπου οι αλλαγές είναι συνεχείς. Εκεί απαιτείται περισσότερο ομαδική εργασία, για να αντιμετωπιστούν αυτές οι αλλαγές.

Οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι είναι παράγοντες αλλαγής, στο σταθερό εκπαιδευτικό σύστημα, είτε εφαρμόζοντας νέες τακτικές εκπαίδευσης, είτε εφαρμόζοντας καινοτόμους μεθόδους διδασκαλίας και προσέγγισης των σπουδαστών, μπορούν να ξεχωρίσουν και να αναγνωριστούν ως εκπαιδευτικοί της αλλαγής, από τις επιδράσεις της εισήγησης τους, στους μαθητές, σπουδαστές , φοιτητές .

Αντίστοιχα, οι νέοι επιχειρηματίες που θα διαταράξουν τις νόρμες που καθορίζονται από τους άλλους, θα αντιμετωπίσουν σημαντική αβεβαιότητα , ως προς το εάν ή όχι , οι πελάτες , θα ενδιαφέρονται για αυτούς ή τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους . Αυτό βέβαια, έχει ως συνέπεια, να μη μπορούν να προβλέψουν το μέλλον της επιχείρησής τους.

Σε αυτό το αβέβαιο και απρόβλεπτο επιχειρησιακό περιβάλλον, οι μηνιαίες προβλέψεις πιθανότατα θα είναι αναξιόπιστες και εκτός εάν η στρατηγική αξιολόγησης περιλαμβάνει ενδιάμεσες αξιολογήσεις με συνεχή αναδιαμόρφωση των πρωτοτύπων και των κύκλων δοκιμών σύμφωνα με τις αντιλήψεις των πελατών, η επιχείρηση πιθανότατα θα αποτύχει.

Σε αυτά τα περιβάλλοντα, η ικανότητα γρήγορης αποτυχίας, συνεχούς δοκιμής και αξιολόγησης, καθοδήγησης μέσω συμβουλευτικών δράσεων, είναι απαραίτητα συστατικά.

Τα παραπάνω, περιλαμβάνουν την ικανότητα σύνθεσης μέσα από άλματα της πίστης και της ταχείας δοκιμής - αφήνοντας τις απαντήσεις των πελατών να καθορίζουν την επιτυχία ή την αποτυχία ενός σχεδίου ή μιας ιδέας. Επιπλέον, οι νέες ιδέες τείνουν να προέρχονται από την ανάμειξη των ιδεών στα όρια των ειδικοτήτων, όχι μέσα από εξειδικευμένα περιβάλλοντα.

Ο επιτυχής επιχειρηματικός διαχειριστής είναι αυτός που μπορεί να διευκολύνει το σπάσιμο των φραγμών, μπορεί να λειτουργήσει ως καταλύτης για ιδέες και να εντοπίσει τα σημεία όπου είναι εμφανή σημαντικά προβλήματα, και μπορεί να κινητοποιήσει μια ομαδική προσπάθεια για την από κοινού και με ευελιξία προσαρμογής σε θέματα και προβλήματα που προκύπτουν.

Ως εκ τούτου, η εκπαιδευτική ηγεσία στην επιχειρηματική εκπαίδευση χρειάζεται ένα παρόμοιο στυλ διαχείρισης, κάποιον που μπορεί να βοηθήσει για να έχει νόημα το ποικίλο και σύνθετο περιβάλλον μέσα στο οποίο εργάζονται οι εκπαιδευτικοί, μπορεί να ενεργήσει ως ειδικός ενδυνάμωσης για τον εκπαιδευτικό και τους σπουδαστές και μπορεί να προσφέρει ιδέες που να οδηγήσουν σε ευκαιρίες πειραματισμού.

Πάνω απ' όλα, περισσότερα προβλήματα ισούται με περισσότερες λύσεις, και όσο περισσότερο ποικιλόμορφη και λογική είναι η σκέψη, τόσο περισσότερο θα ανταποκρίνεται σε τοπικά ή σχετικά θέματα και τοπικές ή σχετικές επιταγές.

Οι πρωτοπόροι εκπαιδευτικοί θα καινοτομήσουν, αλλά η αξιολόγηση των προσεγγίσεών τους θα γίνει ρεαλιστικά από τους μαθητές τους, συνεπώς, οι σύλλογοι αποφοίτων θα πρέπει να ενισχυθούν και να δημιουργήσουν το δικό τους σύστημα αξιολόγησης του εκπαιδευτικού συστήματος.

Οι νέες ιδέες δεν θα εξελιχθούν με το να επαναλαμβάνονται τα ίδια πράγματα που έχουν γίνει ξανά και ξανά στο παρελθόν, αλλά μπορούν να παραχθούν μόνο από την αλλαγή και την προσαρμογή.

Έτσι, θα πρέπει να υπάρχει μια δρομολόγηση εθνικής στρατηγικής για την εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα, που θα προβλέπει την ενεργό συμμετοχή όλων των σχετικών φορέων, θα ορίζει συγκεκριμένες δράσεις για την ένταξη της επιχειρηματικότητας στα εθνικά προγράμματα σπουδών, παρέχοντας υποστήριξη στα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τους εκπαιδευτικούς, και να ενθαρρύνει τη συμμετοχή ιδιωτικών εταίρων μέσω χρηματοδότησης και συνεισφορών σε είδος για την επιχειρηματικότητα και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων.

Οι χώρες, μπορούν να έχουν μια συγκεκριμένη στρατηγική για την επιχειρηματική εκπαίδευση, ή να την ενσωματώνουν στην εκπαιδευτική στρατηγική. Η πρώτη στέλνει ένα ισχυρό και σαφές μήνυμα σχετικά με τη

σπουδαιότητα της εκπαίδευσης για την επιχειρηματικότητα, ενώ η τελευταία εξασφαλίζει ότι αντιμετωπίζεται ως αναπόσπαστο μέρος του μακροχρόνιου εκπαιδευτικού συστήματος και όχι ως μια αυτόνομη και ενδεχομένως βραχυπρόθεσμη πρωτοβουλία.

Η ιδιότητα εξωστρέφειας του κάθε εκπαιδευτικού ιδρύματος, είναι απαραίτητη, δεδομένου ότι κάθε δραστηριότητα της επιχειρηματικότητας βρίσκεται σε ένα πραγματικό πλαίσιο της ζωής και η εκπαίδευση πρέπει να καταλάβει τη συστημική φύση των αλληλεπιδράσεων και των συνδέσεων πέρα από τα φυσικά σύνορα της τάξης.

3.4 Εκπαιδευτικό οικοσύστημα και επιχειρηματικότητα

Ένας από τους βασικούς παράγοντες επιτυχίας για την εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα είναι η αποτελεσματική ανάπτυξη του επιχειρηματικού οικοσυστήματος, στο οποίο συμμετέχουν πολλοί ενδιαφερόμενοι φορείς διαδραματίζοντας σημαντικό ρόλο.

Είναι ένα σύστημα αμοιβαία επωφελών και αυτοσυντηρούμενων σχέσεων, που αφορά ιδρύματα, άτομα και διαδικασίες που λειτουργούν μαζί με στόχο τη δημιουργία επιχειρηματικών εγχειρημάτων.

Περιλαμβάνει επιχειρήσεις (*μικρές και μεγάλες καθώς και επιχειρηματίες*), φορείς χάραξης πολιτικής (*σε διεθνές, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο*) την επίσημη εκπαίδευση όλων των βαθμίδων και τη μη τυπική εκπαίδευση.

Οι διάφοροι ενδιαφερόμενοι συμμετέχουν σε μια σειρά συμβιωτικών δράσεων που περιλαμβάνουν την ευαισθητοποίηση και την εμπάθυση, την ανάπτυξη του ανθρωπίνου κεφαλαίου και σημαντικών ταλέντων, ιδιωτικών εταιρικών σχέσεων, πολλαπλών πηγών καινοτομίας, πνευματικής ιδιοκτησίας και χρηματοδότησης.

Σε ένα δυναμικό και οικονομικά αναπτυσσόμενο οικοσύστημα υπάρχει υψηλός βαθμός αλληλεπίδρασης και συνεργασίας μεταξύ των φορέων για τη διευκόλυνση της επιχειρηματικότητας.

Η επιχειρηματική εκπαίδευση μπορεί να θεωρηθεί ως ένα υπο-οικοσύστημα της επιχειρηματικότητας. Σε άλλο πλαίσιο, ορισμένα πανεπιστήμια υποκινούν το επιχειρηματικό πνεύμα μέσα στο σύστημά τους.

Αναφερόμαστε σε αυτούς τους οργανισμούς ως επιχειρηματικά πανεπιστήμια, τα οποία διακρίνουν τους εαυτούς τους μέσω της ικανότητάς τους να

συνδεθούν με το περιβάλλον τους (*ιδίως στον ιδιωτικό τομέα*) και με επιτυχία διαπραγματεύονται τη θέση τους σε καθιερωμένα ή υπό ανάπτυξη δίκτυα ¹⁵

Όσοι περισσότεροι εσωτερικοί ή εξωτερικοί εμπλεκόμενοι φορείς ασχολούνται με τη συντήρηση και ανάπτυξη του εκπαιδευτικού επιχειρηματικού οικοσυστήματος τόσο πιο δυναμική και ελκυστική θα γίνει η εκπαίδευση.

Με άλλα λόγια, το εκπαιδευτικό περιβάλλον, θεωρείται ο τρίτος δάσκαλος (*μετά τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς*) και θα πρέπει να σχεδιάζεται έτσι, ώστε **να προωθηί νέες ευκαιρίες, την εξερεύνηση, την πρωτοβουλία και τη δημιουργικότητα.**

Αν θέλαμε να οικοδομήσουμε ένα δομημένο πλαίσιο , για να διερευνήσουμε τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα που θα βοηθούσαν την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, θα μπορούσαμε να διακρίνουμε πέντε διαστάσεις:

- Το πλαίσιο
- Οι συνδέσεις
- Η κουλτούρα
- Οι παιδαγωγικές και
- Οι χώροι

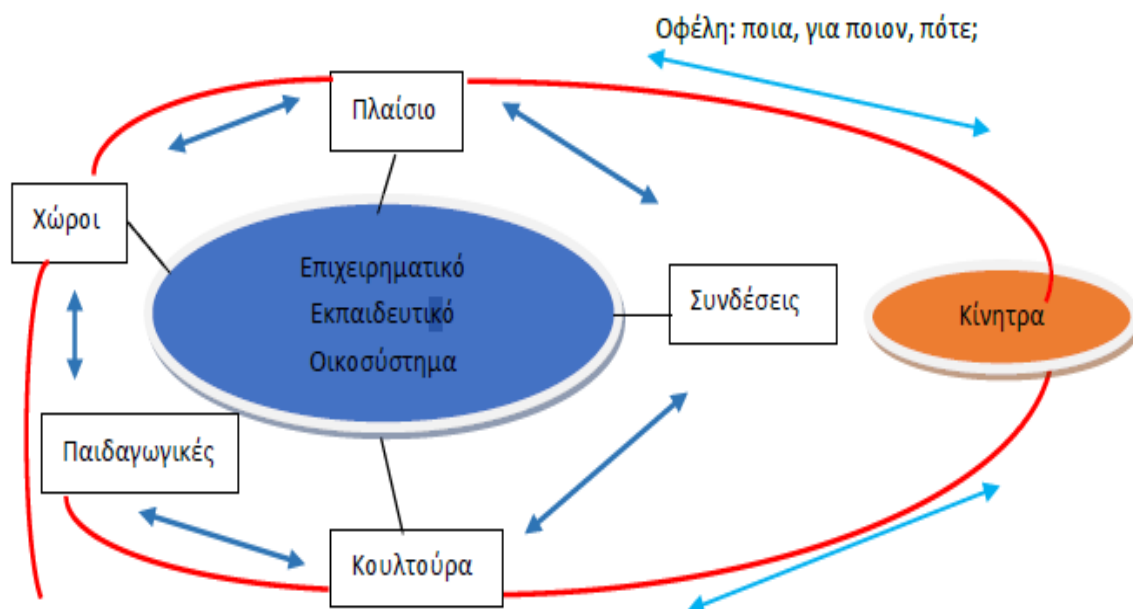
Κάθε μια από αυτές τις πλευρές που απεικονίζονται στο παρακάτω σχήμα, θα πρέπει να συνδεθεί με συγκεκριμένους φορείς και αντίστοιχα μέσα. Κάθε επιχειρηματικό εκπαιδευτικό οικοσύστημα, είναι διαφορετικό , δεδομένου ότι θα μπορούσε να περιλαμβάνει διάφορους παράγοντες σε διαφορετικά πλαίσια.

Το σύνολο του οικοσυστήματος της εκπαίδευσης στην επιχειρηματικότητα τονώνεται και καθοδηγείται από τα κίνητρα των φορέων του, τα οποία μπορεί να είναι τόσο ενδογενή όσο και εξωγενή.

Το ενδογενές κίνητρο προέρχεται από το εσωτερικό του ατόμου και δεν χρειάζεται εξωτερική διέγερση. Το εξωγενές κίνητρο ενός ατόμου είναι το αποτέλεσμα των ενεργειών που έχουν κατασκευαστεί και καθοδηγούνται από άλλα άτομα ή τις συνθήκες του πλαισίου.

¹⁵ Mueller & Toutain, 2015:8

Διάγραμμα 4^{ον} : το επιχειρηματικό εκπαιδευτικό οικοσύστημα

Πηγή : Mueller & Toutain (2015:9-10).

Τα εξωγενή και ενδογενή κίνητρα επηρεάζουν το ένα το άλλο. Η κοινωνική αναγνώριση από ένα βραβείο μπορεί να υποκινήσει τους εκπαιδευτικούς για τη δημιουργία περισσότερων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Το εγγενές κίνητρο των εκπαιδευτικών και οι προκύπτουσες σημαντικές πρωτοβουλίες, μπορεί να εμπνεύσουν τους συναδέλφους τους (δηλαδή, δημιουργώντας εσωτερικά κίνητρα) ή άλλα εκπαιδευτικά και οργανισμούς δημόσιας πολιτικής για την ανάπτυξη παρόμοιων δραστηριοτήτων (δηλαδή, δημιουργώντας εξωγενή κίνητρα).

Σε ένα επιχειρηματικό εκπαιδευτικό οικοσύστημα, οι εκπαιδευτικοί έχουν γνώσεις σχετικά με την επιχειρηματική εκπαίδευση, αναστοχάζονται επί της επιχειρηματικής εκπαίδευσης και των προσεγγίσεων αυτής, ατομικά καθώς και σε μικρές ομάδες, και σχεδιάζουν από κοινού τη διεπιστημονική εκπαίδευση με άλλους καθηγητές.

Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να δικτυώνονται με τους εταίρους στον περιβάλλοντα κόσμο και ανταλλάσσουν ιδέες με εκπαιδευτικούς από άλλα ιδρύματα επιχειρηματικότητας. Με άλλα λόγια, οι εκπαιδευτικοί επιχειρηματικότητας θα

πρέπει να έχουν τον ίδιο πρωτοποριακό δυναμισμό και την τάση ανάληψης κινδύνων, που αναμένουν από τους σπουδαστές της επιχειρηματικότητας.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, η επιχειρηματική εκπαίδευση γίνεται κατανοητή ως ένα εναλλακτικό περιβάλλον μάθησης, το οποίο περιλαμβάνει μια φυσική, καθώς και μια διανοητική πλευρά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

**ΣΥΝΔΕΣΗ ΔΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ**

Κεφάλαιο 4^ο

Σύνδεση Αειφόρου Ανάπτυξης , εκπαίδευσης και επιχειρηματικότητας

4.1 Έννοια της αειφόρου Ανάπτυξης

Από τις 25 έως 27 Σεπτεμβρίου 2015 στην έδρα του ΟΗΕ οι αρχηγοί των κρατών, των κυβερνήσεων και οι ύπατοι εκπρόσωποι των χωρών συμμετέχοντας στον εορτασμό της 70ης επετείου από την ίδρυση του Οργανισμού αποφάσισαν τους νέους παγκόσμιους στόχους για την Αειφόρο Ανάπτυξη. «Μπορεί να είμαστε η πρώτη γενιά που θα πετύχει την εξάλειψη της φτώχειας όπως ακριβώς μπορεί να είμαστε και η τελευταία που έχει την ευκαιρία να σώσει τον Πλανήτη Γη. Ο κόσμος μας θα είναι καλύτερος το 2030, εάν επιτύχουμε τους στόχους μας». Οι 17 Σκοποί για την Αειφόρο Ανάπτυξη και οι 169 Στόχοι αποδεικνύουν το μέγεθος και τη φιλοδοξία της νέας Παγκόσμιας Ατζέντας. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα δράσης άνευ προηγουμένου έκτασης και σημασίας. Οι σκοποί και στόχοι είναι το αποτέλεσμα εντατικής δημόσιας διαβούλευσης των πολιτών και άλλων ενδιαφερομένων φορέων σε όλο τον κόσμο πάνω από δύο χρόνια¹⁶.

Θα τονώσουν τη δράση για τα επόμενα 15 χρόνια σε ζωτικούς τομείς με μεγάλη σημασία για την ανθρωπότητα και τον Πλανήτη Γη: Ανθρώπους, Πλανήτη Γη, Ευημερία, Ειρήνη και Συνεργασία.

«Οραματιζόμαστε έναν κόσμο με καθολική παιδεία, με ισότιμη και καθολική πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα και ίσων ευκαιριών, που επιτρέπει την πλήρη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και συμβάλλει στην κοινή ευημερία» και δεσμεύτηκαν να έχουν «όλοι ευκαιρίες δια βίου μάθησης που θα τους βοηθήσουν να αποκτήσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απαιτούνται για να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες και να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία».

¹⁶ Είχε προηγηθεί, το Μάιο του 2015, ύστερα από πρόσκληση του Γενικού Διευθυντή της UNESCO, το Παγκόσμιο Φόρουμ για την Εκπαίδευση 2015 (WEF 2015), (στο Incheon, της Δημοκρατίας της Κορέας). Οι συμμετέχοντες αναγνώρισαν το σημαντικό ρόλο της εκπαίδευσης ως βασικής κινητήριας δύναμης της ανάπτυξης και στην επίτευξη των άλλων προτεινόμενων στόχων SDGs (Incheon Declaration, 2015). Επίσης είχε προηγηθεί και η Αντις Αμπέμπα, Ατζέντα Δράσης της Τρίτης Διεθνούς Διάσκεψης για τη Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης στις 13-16 Ιουλίου 2015, της οποίας τα συμπεράσματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της Ατζέντας 2015 για την Αειφόρο Ανάπτυξη

Η ιδιωτική επιχειρηματική δραστηριότητα, οι επενδύσεις και η καινοτομία είναι σημαντικοί παράγοντες της παραγωγικότητας, της χωρίς αποκλεισμούς οικονομικής ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας.

«Αναγνωρίζουμε την ποικιλομορφία του ιδιωτικού τομέα, που κυμαίνεται από τις πολύ μικρές επιχειρήσεις, στους συνεταιρισμούς και στις πολυεθνικές. Καλούμε όλες τις επιχειρήσεις να εφαρμόσουν τη δημιουργικότητα και την καινοτομία τους στην επίλυση των προκλήσεων της αειφόρου ανάπτυξης».

Οι κυβερνήσεις έχουν την πρωταρχική ευθύνη για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση. Οι νέοι σκοποί και στόχοι έχουν τεθεί σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2006.

Η πρώτη χρήση του όρου «αειφόρος ανάπτυξη» σε σημαντικό δημόσιο έγγραφο έγινε το 1980 στο World Conservation Strategy, που επιβεβαίωσε ότι η διατήρηση των πόρων διαβίωσης ήταν απαραίτητη για την αειφόρο ανάπτυξη.

Στη διάσκεψη της Οτάβα το 1986 για τη Διατήρηση και Ανάπτυξη η αειφόρος ανάπτυξη ορίστηκε ως:

- (α) Η ενοποίηση της διατήρησης και ανάπτυξης,
- (β) Η ικανοποίηση των βασικών ανθρώπινων αναγκών,
- (γ) Η επίτευξη της ισότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης,
- (δ) Η παροχή της κοινωνικής αυτοδιάθεσης και της πολιτιστικής ποικιλομορφίας, και
- (ε) Η διατήρηση της οικολογικής ακεραιότητας.

Η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης διαδόθηκε ευρέως το 1987 με την Έκθεση Brundtland «*Το κοινό μας μέλλον*», που έθεσε ερωτήματα για τις συνέπειες της παραδοσιακής οικονομικής ανάπτυξης σε σχέση με την περιβαλλοντική υποβάθμιση και τη φτώχεια.

4.2 Εκπαίδευση κα Αειφόρος Ανάπτυξη

Στη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του 1992 (Ρίο), γνωστή και ως Συνάντηση Κορυφής για τη ΓΗ, δημιουργήθηκε η Ατζέντα 21, ένα σχέδιο δράσης, που προορίζονταν για τις κυβερνήσεις και άλλες σημαντικές κοινωνικές ομάδες.

Οι συμμετέχοντες ήλπιζαν ότι η εφαρμογή των σχεδίων θα είχε ως αποτέλεσμα τις εκτεταμένες αλλαγές που απαιτούνται για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής αειφορίας και ανάπτυξης.

Η Ατζέντα 21 περιελάμβανε και το ειδικό κεφάλαιο 36 που αναφερόταν στην ανάγκη για εκπαίδευση, την αύξηση της δημόσιας γνώσης και την κατάρτιση της κοινωνίας για τον αναπροσανατολισμό της προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Το 2002 η Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη έθεσε ως στόχο την «*αποβολή της υποανάπτυξης για πάντα*». Η Διάσκεψη του 2012 των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο Ρίο, γνωστή ως Ρίο+20, αναφέρθηκε στους τρεις πυλώνες που οδηγούν στη διεθνή ανάπτυξη δηλαδή τις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης.

Το σημαντικό στη Διάσκεψη του Ρίο+20 είναι ότι αναγνωρίστηκε η έλλειψη προόδου στην επίτευξη της βιωσιμότητας ιδίως στην ενσωμάτωση των τριών πυλώνων και υπογράμμισε το ρόλο της χρηστής διακυβέρνησης και την ανάγκη ολοκληρωμένου προγραμματισμού για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης .

Αν και οι Αναπτυξιακοί Στόχοι¹⁷ Χιλιετίας (ΑΣΧ), απέτυχαν στα προσδοκόμενα αποτελέσματα¹⁸ ωστόσο όμως η αποκτηθείσα εμπειρία δίδαξε στους υπευθύνους για την παγκόσμια χάραξη πολιτικής να αναγνωρίζουν: τις διαφορές μεταξύ των κρατών από την αρχή των διαδικασιών, το τι χρειάζεται για να επιτευχθούν οι συγκεκριμένοι στόχοι, τον καθορισμό προτεραιοτήτων και προπάντων την ανάγκη για συνοχή των πολιτικών αποφάσεων σε παγκόσμιο, περιφερειακό, εθνικό και υποεθνικό επίπεδο.

Το 2015 θα έληγε η ημερομηνία στόχος των ΑΣΧ, που είχε υποβληθεί σε κριτική, καθώς και της Εκπαίδευσης Για Όλους. Για το λόγο αυτό, το 2010, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ δίνει εντολή στον Γενικό Γραμματέα αυτής να

¹⁷ Οι στόχοι είναι οι εξής οκτώ: εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και πείνας, επίτευξη καθολικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, προώθηση της ισότητας των δύο φύλων, μείωση της παιδικής θνησιμότητας, βελτίωση της μητρικής υγείας, καταπολέμηση HIV/AIDS της ελονοσίας και άλλων ασθενειών, εξασφάλιση περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, και ανάπτυξη παγκοσμίων εταιρικών σχέσεων (GEM Report, 2016:5).

¹⁸ Οι αναπτυξιακοί στόχοι της Χιλιετίας απέτυχαν να εξασφαλίσουν την περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Πρώτον, διότι οι δημόσιες υπηρεσίες και οι επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα δεν λογοδοτούσαν για την περιβαλλοντική ζημιά που προκαλεί η οικονομική ανάπτυξη. Δεύτερον, το κόστος για τις μελλοντικές γενιές των περιβαλλοντικών ζημιών κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης δεν αξιολογήθηκε. Τρίτον, δεν αναγνωρίστηκε ότι οι κοινωνίες διασυνδέονται, εξαρτώνται και επηρεάζονται από τις κοινωνικοοικονομικές αλλαγές και τις αλλαγές των φυσικών συστημάτων της Γης.

προχωρήσει τη διαδικασία ανάπτυξης για την μετά το 2015 Ατζέντα. Η διαδικασία για τον προσδιορισμό των νέων στόχων ανάπτυξης κινήθηκε σε δύο κατευθύνσεις με διαφανή και συμμετοχικό τρόπο: ο πρώτος ως συμβουλευτικός με τη συμμετοχή πολλών ενδιαφερόμενων μελών και ο δεύτερος με μία πιο επίσημη διακυβερνητική διαδικασία . Το 2012 ο ΟΗΕ αξιοποιώντας τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την επίτευξη των ΑΣΧ και των Συνόδων Κορυφής της Γης συντάσσει ολιστική έκθεση με συμπεράσματα που θα καθοδηγήσουν τις διεθνείς και εθνικές πολιτικές χάραξης σε 4 βασικές κατευθύνσεις: (α) την χωρίς αποκλεισμούς κοινωνική ανάπτυξη, (β) την χωρίς αποκλεισμούς οικονομική ανάπτυξη, (γ) την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, και (δ) την ειρήνη και την ασφάλεια.

Για την κατανόηση της, μετά το 2015, Ατζέντας παρατίθενται οι παρακάτω βασικοί όροι και αξίες: Άνθρωποι, Πλανήτης Γη, Ευημερία, Ειρήνη, Συνεργασία¹⁹.

Στην 70η Σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, το Σεπτέμβριο του 2015, τα κράτη μέλη υιοθέτησαν μια νέα παγκόσμια αναπτυξιακή Ατζέντα: *Μετασχηματίζοντας τον κόσμο μας: Ατζέντα 2030 για την Αειφόρο Ανάπτυξη*. Στο επίκεντρό της είναι 17 Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs), εκ των οποίων ο στόχος 4 (SDG4) αφορά την εκπαίδευση.

Οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) έχουν καθιερώσει αναπτυξιακές προτεραιότητες για το 2030 και διαδέχονται, ως αναφέρθηκε, τους Αναπτυξιακούς Στόχους Χιλιετίας και τους Στόχους της Εκπαίδευσης για Όλους

Η Ατζέντα 2030 για την Αειφόρο Ανάπτυξη, μας καλεί να αναπτύξουμε ολιστικές και ολοκληρωμένες απαντήσεις στην πληθώρα των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουμε. Μεταξύ των πολλών άλλων πρωτοβουλιών και εισηγήσεων που οδήγησαν στην τελική υιοθέτηση της Ατζέντας 2030, το Δίκτυο για την εξεύρεση λύσεων για την Αειφόρο Ανάπτυξη έπαιξε σημαντικό ρόλο.

Ένα από τα κύρια συμπεράσματα της Ατζέντας 2030 για την Αειφόρο Ανάπτυξη είναι ότι η επένδυση στην εκπαίδευση είναι θεμελιώδους σημασίας για την παγκόσμια ευημερία και η χρηματοδότησή της με 5 δις. US\$ για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ποσόν που αντιστοιχεί με 5 US\$ ανά άτομο το έτος στις πλούσιες χώρες, είναι ένα μικρό ποσόν επένδυσης για το μέλλον της βιώσιμης ανάπτυξης και της ειρήνης στον κόσμο. Μας στέλνει το μήνυμα ότι ο τρόπος σκέψης μας για την εκπαίδευση πρέπει να αλλάξει ριζικά και ότι

¹⁹ UN 2030 Agenda: 2015:3-4

επιβάλλεται να κατανοήσουμε το ρόλο που αυτή διαδραματίζει για την ανθρώπινη ευημερία και την παγκόσμια ανάπτυξη.

Όπως επισημάνθηκε παραπάνω στην εργασία μας, ο στόχος 4 της Αειφόρου Ανάπτυξης, αναφέρεται στο είδος της Εκπαίδευσης που απαιτείται για την χωρίς αποκλεισμούς, δίκαιη και καλής ποιότητας εκπαίδευση.

Η εκπαίδευση καλής ποιότητας, καλλιεργεί τις ευέλικτες ικανότητες και δεξιότητες, που προετοιμάζουν τους μαθητές για διάφορες προκλήσεις . Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό όταν υπάρχει αβεβαιότητα στο τι πρέπει να γίνει ή όταν συγκεκριμένα πλαίσια λύσεων πρέπει να εντοπιστούν μέσω συνεργατικών και επαναληπτικών διαδικασιών.

Η εστίαση στην ποιότητα, εξασφαλίζει ότι οι θεμελιώδεις δεξιότητες-ανάγνωσης και αριθμητικής- προάγουν περισσότερο την ανώτερη σκέψη, τη δημιουργικότητα, την επίλυση προβλημάτων και τις κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες.

Ο μετασχηματισμός που απαιτείται για την επίτευξη ενός καθαρότερου, πιο πράσινου πλανήτη, προϋποθέτει ολοκληρωμένη, καινοτόμα και δημιουργική σκέψη, που καλλιεργείται από κοινού με τα σχολεία, τις κυβερνήσεις, την κοινωνία των πολιτών, τους οργανισμούς και τις εταιρείες.

Η συνεργασία αυτή, απαιτεί εκπαίδευση που πηγαίνει πέρα από τη μεταφορά της γνώσης και τις επιθυμητές συμπεριφορές, εστιάζοντας σε πολλαπλές προοπτικές-οικονομικές, οικολογικές, περιβαλλοντικές, κοινωνικοπολιτισμικές- αναπτύσσοντας δυναμικούς, κριτικά σκεπτόμενους και ικανούς πολίτες.

Τέτοια εκπαίδευση, μπορεί να συμβάλει στην πραγμάτωση νέων μορφών ιθαγένειας, της επιχειρηματικότητας, και της διακυβέρνησης, που επικεντρώνονται στην τρέχουσα και μελλοντική ευημερία των ανθρώπων του πλανήτη.

Οι υποενοότητες του 4^{ου} στόχου της Αειφόρου Ανάπτυξης, τονίζουν ότι μέχρι το 2030, πρέπει να έχουν αυξηθεί σημαντικά οι δεξιότητες των νέων και ενηλίκων , συμπεριλαμβανομένων και των τεχνικών και επαγγελματικών δεξιοτήτων , για την απασχόληση, για αξιοπρεπείς θέσεις εργασίας, και για την επιχειρηματικότητα.

Πουθενά όμως δεν αναφέρεται , με ποιόν τρόπο αυτές οι δεξιότητες θα μπορούσαν να αποκτηθούν . Σε αντίθεση με τα κληρονομικά χαρακτηριστικά , οι δεξιότητες που σχετίζονται με την εργασία, προέρχονται από σκόπιμες και εκ προθέσεως εμπειρίες. Αυτές , είναι δυναμικές και μπορούν να αναπτυχθούν καθ όλη τη διάρκεια της ζωής ενός ατόμου.

Η επιχειρηματικότητα , που είναι το επίκεντρο του 4 στόχου, προϋποθέτει μια μείξη δεξιοτήτων . Αυτές οι επιχειρηματικές δεξιότητες είναι :

Η δημιουργικότητα,

Η πρωτοβουλία ,

Η επιμονή

Η ομαδική εργασία

Η κατανόηση των κινδύνων και

η αίσθηση ευθύνης

Ομαδοποιημένα όλα τα παραπάνω , μπορούν να μας δώσουν τις παρακάτω τρεις κατηγορίες:

Τεχνικές δεξιότητες, που αφορούν τον κλάδο, που ενεργοποιείται η επιχείρηση.

Δεξιότητες διαχείρισης, που περιλαμβάνουν το σχεδιασμό, τα οικονομικά, τα λογιστικά, το μάρκετινγκ και τον ποιοτικό έλεγχο.

Προσωπικές δεξιότητες, που περιλαμβάνουν τον αυτοέλεγχο και την πειθαρχία, τη δημιουργικότητα, την επιμονή, την ηγεσία, και την ικανότητα διαχείρισης του κινδύνου

Η ανάγκη για επίτευξη και αυτονομία, η αυτοαποτελεσματικότητα, η καινοτομία, η ανοχή του στρες και η δυναμική προσωπικότητα έχουν αναγνωριστεί ως συναφή χαρακτηριστικά.

Δεν υπάρχει όμως σαφής προσέγγιση μέτρησης των ποικιλόμορφων γνωστικών και μη γνωστικών δεξιοτήτων. Για να αποκτηθούν οι δεξιότητες επιχειρηματικότητας και για να είναι αποτελεσματικές, σχετικά θέματα και ασκήσεις θα πρέπει να ενσωματωθούν, αναλυτικά, στα σχολικά προγράμματα και να αξιολογηθούν ως εκπαιδευτικό αποτέλεσμα.

Ο στόχος SDG 4 και οι υποστόχοι του προωθούν ένα μοντέλο στο οποίο η μάθηση, σε όλα τα σχήματα και τις μορφές της, έχει τη δύναμη να επηρεάσει τις επιλογές των ανθρώπων στο να δημιουργήσουν μία πιο δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς αειφόρο κοινωνία. Οι αρχές του SDG4, εμπνέονται από ένα ανθρωπιστικό όραμα για την εκπαίδευση και την ανάπτυξη βασισμένο στα ανθρώπινα δικαιώματα, την αξιοπρέπεια, τη δικαιοσύνη και την κοινή ευθύνη.

4.3 Σύνδεση με την αγορά εργασίας

Οι γνωστικές και μη γνωστικές δεξιότητες είναι σημαντικοί καθοριστικοί παράγοντες της σχολικής εκπαίδευσης και της κοινωνικοοικονομικής επιτυχίας.

Οι βασικές γνωστικές δεξιότητες περιλαμβάνουν την ανάγνωση και την αριθμητική. Είναι απαραίτητες για την εξεύρεση εργασίας (που πληρώνει αρκετά για να καλύψει τις καθημερινές ανάγκες), για την επιδίωξη ευκαιριών περαιτέρω εκπαίδευσης και κατάρτισης, για την επιλογή μιας υγιούς ζωής και της ενεργούς συμμετοχής στην κοινωνική και πολιτική ζωή.

Ανάλογα με τη δομή της αγοράς εργασίας, και άλλες γνωστικές ικανότητες όπως οι ψηφιακές ικανότητες αλφαριθμητισμού π.χ. η ικανότητα χειρισμού ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, μπορούν επίσης να βελτιώσουν τις ευκαιρίες απασχόλησης.

Οι καλά ανεπτυγμένες γνωστικές δεξιότητες, είναι επομένως απαραίτητες, αλλά όχι επαρκείς για τα επιθυμητά αποτελέσματα που σχετίζονται με τη απασχόληση. Γι' αυτό το λόγο, φαίνεται να υπάρχει ένα όλο και πιο αυξανόμενο ενδιαφέρον για τον ρόλο των μη γνωστικών δεξιοτήτων. Αυτές επικεντρώνονται στις :

Υπομονή,

Αυτοέλεγχο,

Κοινωνικές δεξιότητες.

Οι παραπάνω μη γνωστικές δεξιότητες , έχουν θετική επίδραση στην απασχόληση και μπορούν να βελτιωθούν μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισης , και να μετρηθούν σε σημαντικό βαθμό.

Το Πλαίσιο Δράσης Εκπαίδευση 2030, αναφέρει ότι όλα τα άτομα πρέπει να αποκτήσουν ένα σταθερό θεμέλιο γνώσης, να αναπτύξουν τη δημιουργική και κριτική σκέψη καθώς και τις δεξιότητες συνεργασίας και να αυξήσουν την περιέργεια, το θάρρος και την ανθεκτικότητα.

Ωστόσο, τέτοιες δεξιότητες δεν είναι καθόλου εύκολο να καθοριστούν, να αξιολογηθούν ή να διδαχθούν. Η κατοχή περισσότερων από μίας ικανοτήτων συνήθως θεωρείται προσόν.

Συχνά, είναι δυνατόν να μην μπορούν να προσδιοριστούν επακριβώς οι ιδιαίτερες ικανότητες του ατόμου.

Δύο παραδείγματα συνδυασμού γνωστικών και μη γνωστικών δεξιοτήτων (*blended cognitive and non-cognitive skills*) είναι οι χρηματο-οικονομικές γνώσεις και οι ικανότητες επιχειρηματικότητας (*entrepreneurship skills*). Αμφότερες είναι σημαντικές για τον κόσμο της εργασίας, αλλά παρουσιάζουν προκλήσεις για τη μέτρηση και παρακολούθησή τους.

Ο στόχος SDG4.4, καλύπτει ένα ευρύ φάσμα δεξιοτήτων κατάλληλων για τον κόσμο της εργασίας. Τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να βοηθήσουν τους σπουδαστές, να αποκτήσουν τέτοιες ικανότητες και η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα είναι το κλειδί γι' αυτή την επίτευξη.

Η πρόκληση, εναπόκειται στις κυβερνήσεις και τη διεθνή κοινότητα, να λαμβάνουν συγκεκριμένα μέτρα για την επίτευξη των στόχων αυτών και να δρουν γρήγορα και στοχευμένα, για να καταστεί δυνατή η παρακολούθησή τους με βάση τους συμφωνημένους δείκτες.

Όλες οι χώρες έχουν δεσμευτεί για την παγκόσμια παρακολούθηση της Ατζέντας 2030. Η συγκριτική παρακολούθηση δεν θα πρέπει όμως να θεωρηθεί ως μία προσπάθεια επιβολής συγκεκριμένων παγκόσμιων προτύπων, αλλά ως μία πρόσκληση σε διάλογο και δέσμευση.

Η επένδυση στην επιστημονική και τεχνολογική καινοτομία, θα πρέπει να επικεντρωθεί περισσότερο στην αειφόρο ανάπτυξη.

Συμπερασματικά μπορούμε να καταλήξουμε ότι, η μάθηση που λαμβάνει χώρα έξω από μια σχολική αίθουσα, μπορεί να βοηθήσει ειδικά μέσα από τις ιδέες που συγκεντρώνονται κατά τη διάρκεια έντονων περιόδων σκέψης και προβληματισμού, είτε είναι μέσα από ένα χόμπι ή πρακτική άσκηση.

Όσο πιο νωρίς οι άνθρωποι εκτίθενται στην επιχειρηματικότητα, τόσο πιο πιθανό είναι να γίνουν επιχειρηματίες. Τα επιχειρηματικά προσόντα, θα πρέπει να διδάσκονται κατά προτίμηση σε μικρή ηλικία, γιατί τα παιδιά είναι ακόμη εύπλαστα και τα επιχειρηματικά προσόντα είναι συγκρίσιμα με τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, που αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια της ανατροφής.

Για τον σκοπό αυτό, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να ψάχνουν συνεχώς μέσα από το προσωπικό και το εκπαιδευτικό τους δίκτυο, για ευκαιρίες, που θα ενισχύσουν τη μάθηση μέσα από την εξερεύνηση πραγματικών και σχετικών θεμάτων.

Αν ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα, μπορεί να μεγιστοποιήσει το δυναμικό των δικτύων που περιλαμβάνει τοπικές, εθνικές ή ακόμα και διεθνείς προοπτικές, και να αγκαλιάσει το σύνολο της προσέγγισης του εκπαιδευτικού συνόλου, όπου δάσκαλοι, καθηγητές, διευθυντές και σπουδαστές, αλληλο-επιδρούν με εξωτερικούς φορείς, τότε αυτό μπορεί να λειτουργεί πιο αποτελεσματικά.

Έτσι λοιπόν, θα αναπτυχθεί εμπιστοσύνη, που δίνει τη δυνατότητα στην εκπαιδευτική κοινότητα, σε συνεργασία με την ευρύτερη κοινότητα, να ταιριάξει με τις ανάγκες του επιχειρηματικού κόσμου, όπου η αβεβαιότητα είναι η μόνη βεβαιότητα.

Η επιχειρηματικότητα στην εκπαίδευση, συνδέεται με τη μάθηση και την κοινωνικοποίηση και εμπλέκει την απομάκρυνση από την παραδοσιακή, δασκαλοκεντρική διδασκαλία και μάθηση και εστιάζει στους σπουδαστές, τα εσωτερικά τους κίνητρα και ένα αίσθημα αυτοεκπλήρωσης.

Καθώς αναπτύσσεται η εκπαίδευση, πρέπει να θυμόμαστε ότι στη ρίζα όλης της επιχειρηματικότητας, είναι η παραγωγή ιδεών και η ευκαιρία ευαισθητοποίησης, και ότι χωρίς αυτά, δεν αναπτύσσεται καμία επιχείρηση.

Τέλος , το σύνολο της εκπαίδευσης, στο πλαίσιο της μαθησιακής του διαδικασίας, θα πρέπει να περιλαμβάνει συνεργασίες με τον περιβάλλοντα κόσμο, που ενσωματώνεται ως ένα φυσικό μέρος του προγράμματος σπουδών, με σκοπό, να προσφέρει τις ευκαιρίες στους σπουδαστές, ώστε να δημιουργήσουν αξία για τους ίδιους, όσο και για τους άλλους.

Βιβλιογραφία

- ✚ **Βασιλειάδης Α.** «Επιχειρηματικότητα – αρχές προσέγγισης» Ινστιτούτο Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας 2013
- ✚ **Ηρακλέους Γ.** (2002) Εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα : ανάγνωση πρώτη , θέματα Παιδείας, σελ 45 Ομιλος Εκπαιδευτικού Προβληματισμού.
- ✚ **IOBE** (2009) Ετήσια Έκθεση για την Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα 2008-2009 Παρατηρητήριο Επιχειρηματικότητας του IOBE
- ✚ **IOBE** (2013) Ετήσια Έκθεση για την Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα , 2001-2013 Παρατηρητήριο Επιχειρηματικότητας του IOBE
- ✚ **Καραγιάννης Α.** (2007) Ένα γυροσκόπιο ερευνών για την επιχειρηματικότητα, το βήμα των κοινωνικών επιστημών . Τόμος ΙΓ΄ τεύχος 49 , Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
- ✚ **Καραγιάννης Δ. Αναστάσιος** , «Οι βάσεις της επιχειρηματικής επιτυχίας» εκδόσεις interbooks Αθήνα.
- ✚ **Μαγουλά Θ. (2002)** Παγκοσμιοποιημένη Οικονομία και Εκπαιδευτική Πολιτική, Η περίπτωση των οικονομικών μαθημάτων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Πιλοτικό Πρόγραμμα «Επιχειρηματικότητα Νέων») Πρακτικά 2^ο Διεθνές Συνέδριο , Η παιδεία στην αυγή του 21^{ου} αιώνα , Ιστορικό – Συγκριτικές Προσεγγίσεις, Συνεδριακό Κέντρο Πανεπιστημίου Πατρών .
- ✚ **Μακρίδου – Μπούσιου , Δ.** Η έρευνα στην διδασκαλία των οικονομικών , στα σχολεία και στα πανεπιστήμια. Το βήμα των κοινωνικών επιστημών τόμος Θ .
- ✚ **Μονάδα Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας, ΑΠΘ** (2013) Υποέργο, με τίτλο : Μονάδα Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας του ΑΠΘ» . Εσωτερική αξιολόγηση από την εφαρμογή του προγράμματος , υπεύθυνη Πετρίδου Ευγενία , Καθηγήτρια τμήματος Οικονομικών Επιστημών ΑΠΘ.
- ✚ **Μπουρλετίδης Κ. Σάμιτας Α.** (2008) Επιχειρηματικότητα και κοινωνία , Επιθεώρηση Οικονομικών Επιστημών . τεύχος 8 σελ. 191-212
- ✚ **Μπουρλετίδης Π. Παπαδημητρίου Σ. Ιωαννίδης Α.** Επιχειρηματικότητα : Θεσμοί και Πολιτικές Κλειδάριθμος , Αθήνα.

- ✚ **Παπαδόπουλος Δ. Επιχειρηματικότητα και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (η περίπτωση του Πανεπιστημίου Μακεδονίας)**
Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας
- ✚ **Γεωργαντά Ζ.** Επιχειρηματικότητα και καινοτομίες το management της επιχειρηματικής καινοτομίας , Ανικουλά , Θεσσαλονίκη .
- ✚ **Πετράκης Π. Μπουρλετίδης Κ.** Η διδακτική της επιχειρηματικότητας , Μέντορας, σελ 113 Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- ✚ **Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών .** Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης . Διαχειριστική Αρχή του ΚΠΣ, Συμπλήρωμα προγραμματισμού , Αξονας Προτεραιότητας 3 . Ανάπτυξη και προώθηση της επιχειρηματικότητας και της προσαρμοστικότητας των νέων , Μέτρο 3.1 Τεχνικό Δελτίο Μέτρου «Ενθάρρυνση επιχειρηματικής δράσης και καινοτόμων εφαρμογών» Αθήνα.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- ✚ **Mulder R. H,** (1997) *learning for Enterprise . Design of Practice Learning Situations in Vocational Education PhD , Thesis Rotterdam : EUR.*
- ✚ **Kollmann T, Kuckertz A** *Venture archetypes and the entrepreneurial event: cross- cultural empirical evidence Journal of Enterprising Culture 14, 27- 48 .*
- ✚ **Drucker F.P.,** «The Discipline of Innovation», Harvard Business Review on the Innovative Enterprise, H. B. S. Press, Boston Massachusetts, 2003
- ✚ **Welsch H.P.** «Entrepreneurship: The Way Ahead Routledge», New York, 2004, σελ. 29
- ✚ **Timmons, J. A. & Spinelli, S.,** «New Venture Creation: Entrepreneurship for the 21st Century», McGraw-Hill/Irwin, International Edition, 2003, p. 47
- ✚ **Adams K. (2006)** *The Sources of Innovation and Creativity.* A Paper Commissioned by the National Center on Education and the Economy for the New Commission on the Skills of the American Workforce
- ✚ **Mueller, S., Toutain, O.,** (2015). *The outward looking school and its ecosystem. Prepared for the Entrepreneurship360 initiative of the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD, LEED Programme) and the European Commission (DG Education and Culture).*
- ✚ **United Nations** (2015). *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development, A/RES/70/1.*

Διαδίκτυο

- [✚ http://iobe.gr/docs/research/RES_02_01012015_REP_GR.pdf](http://iobe.gr/docs/research/RES_02_01012015_REP_GR.pdf),
- [✚ http://www.startup.gr/index.php?about=89&id=1119/](http://www.startup.gr/index.php?about=89&id=1119/)
- [✚ Http://www.oecd.org/home/](Http://www.oecd.org/home/)
- [✚ http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/15/2/754.pdf](http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/15/2/754.pdf)
- [✚ http://thegedi.org/global-entrepreneurship-and-development-index/](http://thegedi.org/global-entrepreneurship-and-development-index/)
- [✚ http://www.naftemporiki.gr/finance/story/881760/stin-47i-thesi-tou-pagkosmiou-deikti-epixeirimatikotitas-i-ellada](http://www.naftemporiki.gr/finance/story/881760/stin-47i-thesi-tou-pagkosmiou-deikti-epixeirimatikotitas-i-ellada)
- [✚ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:c10404](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:c10404)
- [✚ http://www.acci.gr/acci/KEME/KemeResearch/tabid/1351/language/el-GR/Default.aspx](http://www.acci.gr/acci/KEME/KemeResearch/tabid/1351/language/el-GR/Default.aspx)
- [✚ http://www.career.tuc.gr/3579.0.html?&L=0%3Fevent_id%3D103%3Fevent_id%3D103%3Fevent_id%3D103%3Fevent_id%3D116](http://www.career.tuc.gr/3579.0.html?&L=0%3Fevent_id%3D103%3Fevent_id%3D103%3Fevent_id%3D103%3Fevent_id%3D116)
- [✚ http://www.sbtke.gr/index.php?option=com_k2&view=item&id=125:parathrhth-riosev&Itemid=1&lang=el](http://www.sbtke.gr/index.php?option=com_k2&view=item&id=125:parathrhth-riosev&Itemid=1&lang=el)
- [✚ http://www.neagenia.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=27](http://www.neagenia.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=27)